

**JHT-TUTKINTO 16.9.2017**

**TILINTARKASTAJAN RAPORTOINTI JA SEN EDELLYTTÄMÄT TOIMENPITEET**

**8 tuntia, 100 pistettä**

Ratkaise seuraavat tehtävät (1–5) voimassa olevien säädösten sekä julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan ja hyvän kirjanpitoavan perusteella. Vastauksissa tilintarkastajan raportit voi laatia Julkishallinnon ja talouden tilintarkastajat ry:n tilintarkastuskertomuksista antamien ajantasaisten mallien mukaisesti.

Tehtävien ratkaisussa ei ole merkitystä sillä, että tehtävässä esiintyvät yhteisöt, henkilöt ja tunnistetiedot ovat kuvitteellisia. Tehtävän pohjana on käytetty osia todellisten kuntakonsernien tilinpäätöstiedoista. Tehtävään on lisätty taustatietoja, virheitä ja puutteita, joilla kuitenkin ei ole mitään tekemistä kyseisten kuntakonsernien eikä niiden tilinpäätöstietojen kanssa. Tehtävän yhteydessä esittämättömillä hallinto- ja kirjanpitoasiakirjoilla tai tehtävässä mainituilla, mutta esittämättömillä liitteillä ei ole merkitystä tehtävien ratkaisussa. Tehtävien ratkaisussa ei ole merkitystä sillä, että tilinpäätöslukuja on esitetty joissakin kohdissa pyöristettyinä. Tehtävän ratkaisussa ei ole merkitystä sillä, mille viikonpäiville päivämäärät sijoittuvat.

Tehtävästä 1 on poistettu tiettyjä osia, jotka mainitaan tehtävässä erikseen. Poistetuilla osilla ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisuun. Kunnan liitetiedot on esitetty tuhansina euroina. Tällä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisuun. Arvostelussa ei anneta pisteitä tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman, liitetietojen tai tehtävien taulukoiden teknisiä yhteenlaskutoimituksia koskevista seikoista. Vastatessasi voit luottaa siihen, että tehtävän 1 taustatiedoissa esitetyt asiat (s. 2) pitävät paikkansa.

Tehtävässä 1 kunnan tuloslaskelma, tase ja liitetiedot on esitetty joiltain osin kirjanpitolausakunnan kunta- jaoston yleisohjeiden mukaisia vähimmäiskaavavaatimuksia suppeampana. Arvostelussa ei anneta pisteitä kunnan tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen esityslaajuutta koskevista seikoista. Vastausten arvostelussa voi saada plus- ja miinuspisteitä. Tehtävissä vaadituissa raporteissa olevista kielioppi- tai kirjoitusvirheistä sekä esitystapaa koskevista virheistä voi saada miinuspisteitä.

Käytä tehtäviin vastatessasi tietokoneen työpöydältä "JHT-tutkinto" -kansioista löytyviä vastauspohjia. Tehtävät tallennetaan käyttämällä tallennusnimessä vastaajan tunnistenumeroa ja tehtävän otsikkoa. Esimerkiksi kokelas, jonka tunnistenumero on 123456 tallentaa vastauksensa seuraavasti:

123456 Tehtävä 1  
123456 Tehtävä 2 jne.

**Tehtävämonistetta ei tarvitse palauttaa.**

## Taustatiedot

Urhola on 17 128 asukkaan kaupunki Sisä-Suomessa. Urholan kaupungilla ei ole liikelaitoksia. Vesihuoltotoiminta on yhtiöitetty ja kaupunki omistaa yhtiön koko osakekannan. Konserniin kuuluu kuntayhtymiä ja tytäryhtiöitä.

Urholan kaupunkia ja sen tytäryhtiöitä tarkastaa tilintarkastusyhteisö Tehotilkkarit Oy, Y-tunnus 6543210-1, osoite Tilikirjankatu 16, 00180 Helsinki (kotipaikka Helsinki). Vastuullisena tarkastajana toimii JHT Seppo Suurpiirto ja tarkastustiimissä on kaksi tilintarkastusassistenttia, Sirpa Skarppi ja Taneli Tehokas. Tarkastuksen työnjaossa on sovittu, että tilintarkastusassistentit laativat yhteisen yhteenvedon omista työpapereistaan vastuullista tarkastajaa varten.

**Arvostelun yksinkertaistamiseksi tehtävän ratkaisussa tulee käyttää seuraavia olennaisuusrajoja: konsernitilinpäätös 2 miljoonaa euroa ja kaupungin tilinpäätös 1,5 miljoonaa euroa. Jos yksittäinen virhe tehtävässä ylittää olennaisuusrajan, se esitetään tilintarkastuskertomuksessa (tehtävä 2). Raportoitavien virheiden raja on 5 prosenttia konsernitilinpäätöksen olennaisuusrajasta eli 100 000 euroa ja 5 prosenttia kaupungin tilinpäätöksen olennaisuusrajasta eli 75 000 euroa. Raportoitavat virheet raportoidaan tarkastuskohteen johdolle ja tarkastuslautakunnalle annettavassa raportissa/muistiossa tai hallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa, mutta ne eivät yksittäisinä vaikuta tilintarkastuskertomukseen (tehtävä 1).**

## Tehtävä 1 (60 pistettä)

Mitä virheitä ja/tai puutteita on Urholan kaupunkikonsernin toimintakertomuksessa, kirjanpidossa, tilinpäätöksessä, konsernitilinpäätöksessä, hallinnossa, valtionosuuksien perusteista annetuissa tiedoissa ja sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisessä? Esitä mahdollisten virheiden ja/tai puutteiden rahamäärä, laatu ja yksityiskohtaiset perustelut johtopäätöksillesi. Esitä myös, miten virheet ja/tai puutteet voidaan korjata.

Ota vastauksessasi kantaa siihen, miten kukin havaitsemasi virhe tai puute vaikuttaisi tilintarkastajan raportointiin, ellei virhettä tai puutetta korjata. Laadi vastauksesi työpapereiden muotoon seuraavan mallin mukaisesti siten, että työpapereista ilmenee tarkastettu asia, tarkastushavainto ja sen perusteltu arviointi sekä virheen ja/tai puutteen korjausmenettely. **Jos kyse on kirjanpidollisesta virheestä, esitä korjausmenettely myös muodossa per tili an tili.** Esitä myös, pitääkö havainto tuoda esiin tilintarkastajan raportoinnissa: onko se kuntalain 125 §:n mukaiseen tilintarkastuskertomukseen otettava asia vai onko se muussa tilintarkastajan raportoinnissa esitettävä asia, ellei virhettä tai puutetta korjata.

Käytä vastatessasi tehtävän 1 vastauspohjaa.

**VASTAUSMALLI**

Urholan kaupunkikonsernin tilintarkastus, tilikausi 1.1.–31.12.2016

Päiväys: 31.5.2017

Tarkastaja: 123456 (kokelaan tunnistenumero)

| Tarkastettu asia                    | Tarkastushavainto, perusteltu arviointi ja korjausmenettely                                                                                                                                                                                                                              | Vaikutus raportointiin (Kerro mitä, missä ja miten raportoidaan, jos virhettä tai puutetta ei korjata) |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | <b>Käytä tehtävän ratkaisussa seuraavia olennaisuusrajoja: konsernitilinpäätös 2 miljoonaa euroa ja kaupungin tilinpäätös 1,5 miljoonaa euroa. Raportoitavan virheen raja on konsernitilinpäätöksessä 100 000 euroa ja kaupungin tilinpäätöksessä 75 000 euroa.</b>                      |                                                                                                        |
| Esimerkkivastaus                    | Esimerkkivastaus                                                                                                                                                                                                                                                                         | Esimerkkivastaus                                                                                       |
| 1. Henkilöstökulut, lomapalkkavelka | Henkilöstökuluihin ja siirtovelkoihin ei ole kirjattu lomapalkkavelkaa määrältään 1 miljoonaa euroa, mikä ilmenee tilintarkastusassistentin työpaperista.<br><br>Korjausmenettely:<br><br>Kirjataan puuttuva lomapalkkavelka<br>Per henkilöstökulut<br>An siirtovelat 1 miljoonaa euroa. | Asia on raportoitava kirjallisesti hallitukselle.                                                      |
| 2.                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                        |

**Tehtävä 2 (15 pistettä)**

Laadi Urholan kaupunkikonsernin tilintarkastajan allekirjoitettavaksi täydellinen ja 31.5.2017 päivätty ehdotus **tilintarkastuskertomukseksi** edellyttäen, että kaupunkikonsernin kirjanpitoa, hallintoa ja tilinpäätösasiakirjoja ei muuteta milään osin.

Käytä vastatessasi tehtävän 2 vastauspohjaa.

- Liite 1 Urholan kaupunkikonsernin tilinpäätös tilikaudelta 1.1.–31.12.2016
- Liite 2 Osia pöytäkirjoista
- Liite 3 Yhteenveto tarkastushavainnoista

Tehtävät 3–5 ovat erillisiä tehtäviä, eivätkä ne liity tehtäviin 1 ja 2.

### **Tehtävä 3 (10 pistettä)**

Tekstissä esiintyvät yhteisöt ja henkilöt ovat kuvitteellisia.

Finn MaxPower Oy on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, jonka toimialana on energian tuotanto, erityisesti ydinvoima. Viime aikoina julkisuudessa on käsitelty yhtiöön liittyvää tapausta, jossa tapahtumien kulku on ollut seuraava. Ydinvoimaa vastustavat aktivistit tunkeutuivat Finn MaxPower Oy:n omistamalle aidatulle kiinteistölle, jolla sijaitsee ydinvoimala. Tunkeutujat olivat rikkoneet alueelle johtavalla kulkuväylällä olevan portin ja vastustaneet heitä poistamaan tulleita voimalaitoksen vartijoita.

Finn MaxPower Oy:n toimitusjohtaja ryhtyi laatimaan asian johdosta rikosilmoitusta sekä vahingonkorvauskannetta aktivisteja vastaan. Hieman tämän jälkeen Finn MaxPower Oy:n omistajaohjauksesta vastaava ministeri Vilho Tase otti yhteyttä Finn MaxPower Oy:n hallituksen puheenjohtajaan sekä yhtiön toimitusjohtajaan ja kehotti näitä huolehtimaan siitä, että yhtiö luopuu aikeesta tehdä rikosilmoitus ja vahingonkorvausvaatimuksista. Ministeri Taseen mukaan yhtiön johdon suunnittelemat oikeudelliset toimet olisivat huonoa mainosta yhtiölle. Samalla ne antaisivat kielteisen kuvan valtionyhtiöistä yleisemminkin. Tämän vuoksi suunnitelluista oikeudellisista toimista tulisi luopua. Ministeri Tase perusteli vaatimustaan myös sillä, että valtio-omistaja haluaa säilyttää asialliset välit ydinvoimaa vastustaviin tahoihin.

Kun Finn MaxPower Oy:n johto epäröi toteuttaa ministerin määräystä, ilmoitti ministeri Tase, että tarvittaessa yhtiön omistaja ottaa asian itselleen päätettäväksi. Ministerin mukaan samalla yhtiön hallituksen jäsenet vaihdetaan ja myös toimitusjohtaja tulee vaihtumaan. Näiden keskustelujen jälkeen Finn MaxPower Oy luopui rikosilmoitusta ja vahingonkorvauskannetta koskevista aikeistaan.

Tapaus päättyi julkisuuteen ja pian myös eduskunnan tarkastusvaliokunnassa keskusteltiin siitä, oliko omistajaohjausta toteutettu Finn MaxPower Oy:n tapauksessa asianmukaisesti. Valiokunnan jäsen, kansanedustaja Usko Lujavuori totesi puheenvuorossaan, että tarkastusvaliokunnan olisi tarpeen laatia mietintö, joka koskisi paitsi Finn MaxPower Oy:n tapausta, myös yleisemmin valtion omistajaohjauksen rajoja ja periaatteita.

### **Tehtävä**

Vastaa seuraaviin kysymyksiin. Perustele vastauksesi. Esitä vastauksessasi, mihin oikeussäännöksiin vastauksesi perustuvat.

- 3.1 Voiko Finn MaxPower Oy:n omistajan päätettäväksi tulla asia, joka tavanomaisesti kuuluisi yhtiön hallituksen tai toimitusjohtajan toimivaltaan? Jos voi, niin millä edellytyksillä ja mitä menettelyä noudattaen asian voi siirtää hallitukselta tai toimitusjohtajalta yhtiön omistajan päätettäväksi? Arvioi oikeudellisesti ministeri Taseen toimia, joilla hän vaikutti siihen, että Finn MaxPower Oy:n johto luopui rikosilmoitusta ja vahingonkorvauskannetta koskevista aikeistaan.
- 3.2 Mitkä säädökset ja ohjeet määrittävät Suomessa valtion omistajaohjausta ja omistajaohjauksen rajoja sekä näiden valvontaa?
- 3.3 Minkä tahon aloitteesta eduskunnan tarkastusvaliokunta voi ryhtyä laatimaan valtion omistajaohjausta koskevaa mietintöä? Missä tarkastusvaliokunnan laatimaa mietintöä käsitellään sen valmistamisen jälkeen? Voiko tarkastusvaliokunnan laatima mietintö johtaa siihen, että valtioneuvostolle ja ministeriöille esitetään valtion omistajaohjausta koskevia uusia vaatimuksia?

Käytä vastatessasi tehtävän 3 vastauspohjaa.

**Tehtävä 4 (10 pistettä)**

Tuttavasi Tatu Valpas ottaa sinuun yhteyttä. Hän kertoo aloittavansa pian uudessa työssään Peuralan kunnan taloushallinnossa. Uusia työtehtäviään varten hän haluaa päivittää tietämystään erityisesti kuntien valtionosuuksista. Hän tietää sinun tuntevan hyvin tämänkin julkisen talouden osa-alueen ja esittää siksi sinulle muutamia aihetta koskevia kysymyksiä.

**Tehtävä**

Vastaa seuraaviin kysymyksiin. Perustele vastauksesi. Esitä vastauksessasi, mihin oikeussäännöksiin vastauksesi perustuvat. Käytä vastatessasi tehtävän 4 vastauspohjaa.

- 4.1 Miten pääpiirteissään määräytyy yksittäiselle kunnalle säännöllisesti maksettavan peruspalvelujen valtionosuuden suuruus?
- 4.2 Millaisin reunaehdoin kunta voi saada tilapäisesti korotettua valtionosuutta? Kuka tai ketkä tekevät päätökset tilapäisesti korotetun valtionosuuden myöntämisestä kunnalle?
- 4.3 Ketkä valvovat ja tarkastavat kuntien valtionosuuksia koskevan päätöksenteon perustana olevan informaation oikeellisuutta?

**Tehtävä 5 (5 pistettä)**

Vastaa seuraaviin kysymyksiin. Perustele vastauksesi. Esitä vastauksessasi, mihin oikeussäännöksiin vastauksesi perustuvat. Käytä vastatessasi tehtävän 5 vastauspohjaa.

- 5.1 Mitä Euroopan unionin monivuotiset rahoituskehykset ovat ja mitä oikeussäätelyä niihin kohdistuu? Miten EU:n monivuotisten rahoituskehysten oikeudellinen sitovuus eroaa Suomen valtiontalouden kehysten sitovuudesta?
- 5.2 Ketkä valvovat ja arvioivat EU:n monivuotisia rahoituskehyksiä ja niiden noudattamista?

Liite 1.

Urholan kaupunki

## ***Tilinpäätös 1.1.–31.12.2016***

Kaupunginhallitus 21.4.2017

**Sisällysluettelo**

|                                                                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| TOIMINTAKERTOMUS .....                                                                                                     | 10 |
| Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa .....                                                                      | 10 |
| Kaupunginjohtajan katsaus .....                                                                                            | 10 |
| Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset .....                                                                    | 11 |
| Tilivelvolliset toimitukset ja viranhaltijat .....                                                                         | 11 |
| Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys .....                                                                         | 11 |
| Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa .....                                                             | 11 |
| Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä .....                                                                         | 12 |
| Kaupungin henkilöstö .....                                                                                                 | 12 |
| Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista ..... | 12 |
| Ympäristötekijät .....                                                                                                     | 13 |
| Selonteko kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä .....                                           | 13 |
| Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus .....                                                              | 15 |
| Tilikauden tuloksen muodostuminen .....                                                                                    | 16 |
| Toiminnan rahoitus .....                                                                                                   | 17 |
| Rahoitusasema ja sen muutokset .....                                                                                       | 18 |
| Kokonaistulot ja -menot .....                                                                                              | 20 |
| Kuntakonsernin toiminta ja talous .....                                                                                    | 20 |
| Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä .....                                                          | 20 |
| Konsernin toiminnan ohjaus .....                                                                                           | 20 |
| Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat .....                                                                             | 20 |
| Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä .....                                                               | 20 |
| Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä .....                                                                          | 20 |
| Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut .....                                                                               | 21 |
| Keskeiset liitetiedot .....                                                                                                | 25 |
| Tilikauden tuloksen käsittely .....                                                                                        | 25 |
| Talousarvion toteutuminen .....                                                                                            | 26 |
| TILINPÄÄTÖSLASKELMAT .....                                                                                                 | 28 |
| KONSERNILASKELMAT .....                                                                                                    | 32 |
| TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT .....                                                                                           | 36 |
| Käytetyt kirjanpito kirjat 1.1.–31.12.2016 .....                                                                           | 41 |

Tositelajit .....41

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET .....42

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ .....42

## TOIMINTAKERTOMUS

### Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

#### Kaupunginjohtajan katsaus

Kuntien vuoden 2016 tilinpäätöstiedot osoittavat kuntatalouden etenevän hyvään suuntaan. Kuntasektorin menot kasvoivat maltillisesti koko maassa, keskimäärin 1,3 prosenttiyksikköä. Vuoden 2016 tilikauden tulos parani lähes puoli miljardia euroa. Tilikauden tulos oli kuitenkin negatiivinen 111 kunnassa, yhteensä 0,2 miljardia euroa. Kuntien tasapainoisen talouden taustalla on maltillinen menokehitys ja parantuneet tulot. Kuntien tulot lisääntyivät erityisesti kasvaneiden valtionosuuksien kautta. Vuoden 2016 valtionosuuksissa kompensoitiin kuntien veroperustemuutoksista johtuvia veromenetyksiä 260 miljoonaa euroa ja lisäksi kunnat saivat 270 miljoonaa euroa valtionosuuksia kuntien ja valtion välisen kustannusjaon tarkistuksen seurauksena. Kuntien verotulot 2016 kasvoivat maltillisesti koko maan tasolla yhteensä 1,4 prosenttia, eli 300 miljoonaa euroa.

Suomen kansantalous on ollut pitkään aallon pohjassa. Lievä käänne positiiviseen suuntaan on kuitenkin nähtävissä. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan bruttokansantuotteen kasvu oli puoli prosenttiyksikköä positiivinen. Vaikka kasvu on pieni, on se kuitenkin muutos aikaisempien vuosien negatiiviselle kehitykselle. Talouden suunta on vielä tällä hetkellä epävakaa, koska maailmantalouden tilanne on epävarma ja sen vaikutus Suomen talouteen on merkittävä. Vientiteollisuudesta kuuluu positiivisen toiveikkaita signaaleja. Kilpailukyvyyn nimissä Suomen oma talouspolitiikka ja työmarkkinarakenteet tulee sovittaa yhteen uuden globaalin maailmantalouden kanssa.

Valtakunnan hallituksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on ollut maakuntahallinnon ja siihen liittyvien sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen. Kyseessä on merkittävin kuntakenttää koskeva muutos itsenäisyyden aikana. Tarkoitus on, että kunnat eivät enää vuoden 2019 alusta tuota sosiaali- ja terveystaloutta, vaan ne siirtyvät uusien, perustettavien maakuntien tehtäviksi. Sisä-Suomen kuntien perustaman sote-hankkeen valmistelu eteni tavoitteiden mukaisesti vuonna 2016 ja Urholaa hankkeessa edusti Urholan sosiaali- ja terveystalouden johtaja.

Urholan kaupungin positiivinen väestönkasvu ja merkittävä kasvu verotuloissa luovat uskoa tulevaisuuteen. Kaupungin työttömyysaste on edelleen alueen alhaisimpia ja työllisyyden odotetaan pysyvän hyvällä tasolla jatkossakin. Valtuuston hyväksymässä uudessa kuntastrategiassa korostuu elinkeinopolitiikka ja kaupungin elinvoimaisuus. Urholan tulee jatkossakin olla aktiivisesti mukana kehittämässä alueen elinkeino- ja yritystoimintaa. Tähän liittyen kaupungilla on suunnitteilla useita innovatiivisia hankkeita, joita viedään eteenpäin yhdessä alueen yrittäjien kanssa.

Kiitos kaikille hyvin tehdystä työstä.

Tyyne Toimelias  
kaupunginjohtaja

**Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Tilivelvolliset toimielimet ja viranhaltijat**

Tilivelvolliset toimielimet:

Kaupunginhallitus

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta

Tekninen ja ympäristölautakunta

Tilivelvolliset viranhaltijat:

Kaupunginjohtaja

Talousjohtaja

Sosiaali- ja terveysjohtaja

Sivistysjohtaja

Tekninen johtaja

**Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa**

Uusi kuntalaki (410/2015) tuli voimaan 1.5.2015 kuitenkin siten, että merkittävää osaa laista sovelletaan vasta 1.6.2017 lukien. Käytännössä lain vaikutukset näkyvät suurelta osin kuntien toiminnassa vasta seuraavan vaalikauden alusta, mutta Urholan kaupungissa valmistelu tapahtui vuonna 2016, kun kaupungin organisaatiotyön yhteydessä valmisteltiin myös uuden kuntalain mukaista hallintosääntöä. Uusi hallintosääntö hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 16.1.2017 ja se astuu voimaan 1.6.2017. Tämän lisäksi vanhaan hallintosääntöön tehtiin tarvittavia muutoksia kaupunginvaltuuston kokouksessa 15.2.2016, jotka tulivat voimaan välittömästi. Kaupunginvaltuuston 15.2.2016 päättämät muutokset on otettu sellaisenaan myös uuteen hallintosääntöön.

Vuodelle 2016 kirjatut verotuotot 70 272 546 euroa olivat 4 806 546 euroa talousarviota suuremmat ja verotulojen kasvu vuodesta 2015 oli 5 914 424 euroa (9,2 %).

Valtionosuuksia kirjautui tilikaudelle 2016 yhteensä 25 631 807 euroa. Tämä on 548 195 euroa (2,2 %) suurempi kuin vuonna 2015.

Palveluiden ostot vuonna 2016 olivat 337 240 euroa edellisvuotta pienemmät. Palveluiden ostoihin on kirjattu vähennykseksi Sairaanhoidopiirikuntayhtymän sekä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen positiivisista tuloksista Urholan kaupungille kuuluva osuus, joka pienentää taaseessa olevaa pakollista varausta kuntayhtymien alijäämien kattamiseksi.

Tilikauden 1.1.–31.12.2016 vuosikate 12 516 670 euroa oli 6 430 062 euroa suurempi kuin vuonna 2015.

Tilikauden 1.1.–31.12.2016 ylijäämä on 9 662 612,22 euroa, joka on 8 349 035 euroa suurempi kuin tilikauden 2015 ylijäämä. Palveluiden ostojen vähennykseksi kirjattu pakollisten varausten purku parantaa tilikauden tulosta tilikaudella yhteensä 1 156 870 euroa.

Urholan kaupunki irtautui Päihdehuoltokuntayhtymästä tilikauden 1.1.–31.12.2016 alussa. Kuntayhtymän maksama jako-osuus 1 296 211 euroa kirjattiin satunnaiseksi tuotoksi.

Tilikaudella tehtiin sijoitus kassavaroista osakerahastoihin hankintamenoiltaan 5 000 000 euroa.

### **Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä**

Yleinen taloustilanne Suomessa vaikuttaa kaupungin verotulojen kehittymiseen. Verotulot ja valtionosuudet ovat kaupungin toiminnan kannalta keskeiset erät. Kuntaliiton 12.2.2016 julkaiseman veroennusteen perusteella kuntien kunnallisverotulot kasvaisivat 1,2–2,8 prosenttia vuositasolla. Valtionosuuksien odotetaan vuonna 2017 pysyvän Urholan kaupungissa vuoden 2016 tasolla. Kaupungin velkamäärä ei kasvanut vuonna 2016, mutta käteisen rahan määrä väheni lainojen suunnitelman mukaisten lyhennysten johdosta sekä rahoitusarvopaperisijoituksen seurauksena.

Tulevat investoinnit merkitsevät lainamäärän kasvua edelleen tulevina vuosina. Korot ovat olleet matalalla, mutta korkojen mahdolliseen nousuun ja lainakannan kasvuun on varauduttava. Kaupungin keskimääräisiin korkokustannuksiin vaikuttaa merkittävästi se, mihin korkotasoon uusia lainoja joudutaan kiinnittämään. Rahoitusmarkkinoilla pitkät korot ovat kääntyneet nousuun, mutta ennusteet näyttävät korkotason kehittyvän edelleen hyvin maltillisesti ja saavuttavan 2 prosenttia noin 10 vuoden kuluttua. Korkotason pysyminen matalana lähivuosina parantaa kaupungin mahdollisuuksia saavuttaa talouden tasapaino.

Tulevaisuudessa tarvitaan tarkkaa taloudenpitoa ja tulevien muutosten ennakkointia. Kaupungilla on hyvät perustat ja mahdollisuudet menestyä tulevaisuudessakin.

### **Kaupungin henkilöstö**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

### **Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista**

Tavoitteiden toteuttamisen kannalta merkityksellisimmät riskit ovat toimialojen arvion perusteella avainhenkilö- ja resurssiriski. Kaupungin verrattaen pienen organisaation haavoittuvuus korostuu erityisesti tehtävissä, joita tekee vain muutama tai yksi henkilö. Tällaisia tehtäviä on useita jokaisella toimialalla. Avainhenkilö- ja resurssiriskejä on pyritty hallitsemaan erityisesti hyvän esimiestyön keinoin: viestinnällä, tehtävänkuvamäärittelyillä, koulutuksella ja tarvittaessa korvausrekrytoinneilla. Resurssiriskiä pyritään hallitsemaan myös osana vuositaitaista toiminta- ja taloussuunnittelua: talousarviovalmistelussa suunnitellaan ja yhteismittalistetaan tehtävät ja tavoitteet käytettävissä oleviin voimavaroihin.

Toiminnallisiin riskeihin liittyy myös hankintoihin liittyvät riskit. Kaupunki ostaa palveluja, mutta hankintoihin liittyvää kilpailutus- sekä sopimusten laadinta- ja valvontaosaamisresursseja on rajoitetusti. Riskiä on pyritty pienentämään siten, että kaupunki käyttää mahdollisimman paljon yhteishankintayhtiön valmiiksi kilpailuttamia puitesopimuksia. Kaupunki voi myös ostaa yhteishankintayhtiöltä erilaisia hankintojen asiantuntijapalveluita.

Kaupungilla on paljon tietojärjestelmiä, jotka sisältävät luottamuksellisia tietoja. Tämä riski on ollut olemassa ennenkin ja sitä hallinnoidaan yhdessä järjestelmätoimittajien kanssa. Sosiaalisen median mukanaan tuoman riskin osalta kaupungin henkilöstön ja luottamushenkilöiden tulee käyttää sosiaalista mediaa niin, ettei luottamuksellisia tietoja välity julkiseen jakeluun.

Kaupungin taloudellisen toimintaympäristön keskeisimmät riskit liittyvät mahdolliseen kansantalouden epäsuotuisaan kehitykseen ja työllisyystilanteen huononemiseen. Talouskas-

vun odotetaan jäävän varsin maltilliseksi. Vaatimaton talouskasvu ja julkisen talouden kestävyysvaje muodostavat myös haasteen kuntatalouden rahoitukselle etenkin, kun menojen kasvupaine näyttää tällä hetkellä tulojen kehitystä suuremmalta.

Taloudellisista riskeistä merkittävimmät kohdistuvat verotulojen ja valtionosuuksien kehitykseen sekä korkotason nousuun. Rahoitusriskien hallinnassa tavoitteina on olennaisten riskien tunnistaminen ja ennakoitavuuden parantaminen. Rahoitusriskit voidaan jakaa likviditeetti-, luotto- ja markkinariskeihin. Markkinariskeistä keskeisimpänä voidaan pitää korkoriskiä, jota vastaan kaupunki pyrkii suojautumaan hajauttamalla rahoitussopimusten maturiteetteja ja pyrkimällä optimoimaan kiinteä- ja vaihtuvakorkoisten lainojen suhdetta.

Sosiaali- ja terveystalouden kysynnän ja rahoituksen mahdolliset muutokset voivat aiheuttaa suuria paineita muiden palvelujen järjestämiseen ja veroprosenttiin. Myös terveydenhuollon kuntayhtymien talouden kehitys muodostaa kaupungille riskin, jota on pyrittävä hallitsemaan aktiivisella omistajuudella. Lisäksi kaupungin konserniyhteisöjen omaisuuserien arvostuksiin saattaa liittyä riskejä, jotka edellyttävät aktiivista seurantaa ja tarvittaessa toimia riskien pienentämiseksi.

Kaikkien riskien olemassaoloon kaupunki ei voi vaikuttaa, mutta kylläkin siihen, miten suuri vaikutus riskien konkretisoitumisella on kaupungin toimintaan ja talouteen.

Kaupungin väestö on ikärakenteeltaan lähellä valtakunnallista keskiarvoa. Lähivuosina väestö ikääntyy voimakkaasti. Väestörakenteen parantamisen ja rahoituspohjan turvaamisen kannalta on suotuista, että väestömäärän kasvu jatkuisi tasaisena tulevina vuosina. Syntyvyyden aleneminen uhkaa edelleen vinouttaa ikärakennetta epäterveeseen suuntaan.

## **Ympäristötekijät**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

## **Selonteko kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä**

Kaupunginvaltuusto ohjaa kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä hyväksymillään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteilla. Valtuusto edellyttää, että konsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaatiotasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävistä ja vastuista on määräykset hallintosäännössä sekä sitä täydentävissä ohjeissa ja määräyksissä.

Kaupunginhallitus vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä. Lisäksi kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kaupungin varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta vastuualueillaan. Esimiehet seuraavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta osana operatiivista johtamista. Kaupunginhallitus on antanut valtuuston hyväksymiä perusteita noudattaen ohjeet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja kytkeytymisestä kaupungin johtamis- ja ohjausjärjestelmään.

Kaupunginhallituksen selonteko perustuu toimielinten toiminnastaan antamiin selontekoihin sekä sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen arviointi- ja tarkastustietoihin. Toimielinten selontekojen tueksi palveluketjujen johtoryhmät tekivät itsearviointeja arviointimallin avulla sekä hyödynsivät muuta arviointitietoa toimialueensa sisäisen valvonnan tilasta.

Arviointitietojen perusteella kaupungin sisäisen valvonnan tila on pääosin hyvää tasoa. Sisäinen valvonta tuottaa pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta, lain ja hyvän hallintotavan mukaisuudesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta sekä johtamisen edellyttämän luotettavan toiminnallisen ja taloudellisen informaation riittävydestä.

## **Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen**

Kaupunginhallituksen tiedossa ei ole lakisääteisten tehtävien laiminlyöntejä tai muutoin lakien ja säännösten tai hyvän hallintotavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvaus-, kanne- tms. vaatimus tai oikeusseuraamus.

## **Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus**

Tavoitteet on asetettu talousarviossa ja tilivelvolliset toimitukset ovat laatineet ne. Talousarvion nettomäärärahajako vastaa organisaatorakennetta ja jokaiselle nettomäärärahalle voidaan osoittaa siitä vastaava tilivelvollinen toimielin ja tilivelvollinen viranhaltija.

Kaupunginhallitus ja lautakunnat määräävät kukin toimialallaan vuosittain laskujen hyväksyjät. Kaupunginhallitukselle raportoidaan toiminnasta ja taloudesta pääosin kuukausittain. Raportit on saatettu myös kaupunginvaltuustolle ja tarkastuslautakunnalle tiedoksi.

Toimintojen tuloksellisuuden tavoitteiden asettaminen huomioi strategiset päämäärät, keskeiset menestystekijät, mittarit ja tavoitetasot:

- taloudesta ja vetovoimasta
- henkilöstöstä ja henkilöstön uudistumisesta
- asiakkaasta ja kuntalaisesta sekä
- palveluiden järjestämisestä ja tuotantotavoista.

Tavoitteiden, varojen käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta on esitetty muualla toimintakertomuksessa.

## **Riskienhallinnan järjestäminen**

Riskienhallinta perustuu kaupunginvaltuuston hyväksymiin riskienhallinnan perusteisiin sekä kaupunginhallituksen hyväksymään sisäisen valvonnan ohjeeseen. Riskienhallinnan perusteiden jalkauttaminen toimialoille on kesken. Sisäisen valvonnan ohje päivitetään osana riskienhallinnan perusteiden jalkauttamista.

Kaupunginhallitus toteaa, että kunnalla on voimassaolevat omaisuusriskin ja toiminnan vastuuvakuutukset, liikennevakuutukset ja työntekijöiden työmatkavakuutus sekä lakisääteiset vakuutukset. Vahinkoriskien osalta kaupunki on vakuuttanut riskejään varsin kattavasti. Kaupungin vakuutusturva on päivitetty vuonna 2016 suoritettuna kilpailutuksen myötä ja kaupunki käyttää ammattimaista vakuutusmeklaria.

Lisäksi kaupunginhallitus toteaa, että kokonaisvaltainen, järjestelmällinen ja kattava riskikartoitus tullaan tekemään uuden valtuustokauden alettua ja tässä käytetään apuna ulkopuolista konsulttia.

## **Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta**

Kaupunginhallituksen tiedossa ei ole omaisuuden hankinnan, luovutuksen tai hoidon valvonnan osalta laiminlyöntiä tai virheellistä menettelyä, josta saattaisi aiheutua kaupungille merkittävä korvaus- tai muu oikeudellinen vastuu.

## **Sopimustoiminta**

Kaupungin sopimushallinnassa sekä sopimusten seurannassa ja valvonnassa on havaittu joitain puutteita. Myös tilintarkastaja on raportoinnissaan kiinnittänyt huomiota edellä mainittuihin puutteisiin.

Kaupunki on ryhtynyt asiassa korjaaviin toimenpiteisiin siten, että kaupungin sopimustoiminnan toimivalta ja vastuut on määritelty uudelleen ja toimintaa on ohjeistettu tarkemmin. Lisäksi kaupunki on palkannut hankintapäällikön, jonka vastuulla on myös sopimushallinnan järjestäminen sekä sopimushallinnan ohjeistaminen ja valvonta koko kaupunkiorganisaatiossa. Edelleen kaupunki on ottanut loppuvuodesta käyttöönsä SOPPARI-sopimushallintajärjestelmän, jonne kaikki kaupungin sopimukset kootaan sopimusryhmittäin niiden seurannan ja sopimusvalvonnan helpottamiseksi. Sopimusten vienti järjestelmään on aloitettu. Ensi vaiheessa järjestelmään on viety määräaikaiset vuokrasopimukset tiloista, joissa kaupunki on vuokralla. Lisäksi järjestelmään on viety päiväkotit Ruusutarhan kiinteistöleasingisopimus. Sopimushallintaan viedään seuraavassa vaiheessa teknisen toimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toistuvaishankintojen puitesopimukset.

Kaupungin hankintaohjeet on saatettu vastaamaan uutta hankintalakia. Hankintapäällikkö seuraa kaupungin hankintojen kilpailuttamista ja niiden lainmukaisuutta. Kaupunginhallitus seuraa sopimustoiminnan kehittymistä ja sitä miten tehdyt toimenpiteet korjaavat havaittuja puutteita.

### **Sisäisen tarkastuksen järjestäminen**

Sisäinen tarkastus avustaa kaupungin ylintä johtoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa. Sisäinen tarkastus tarkastaa ja arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta kaupunginjohtajan hyväksymän tarkastussuunnitelman mukaisesti. Sisäinen tarkastus on riippumatonta tarkastettavasta toiminnasta.

Vuonna 2016 tarkastukset kohdistuivat muun muassa talousarvion laadintaprosessiin ja tavoiteasetantaan, sopimushallinnan toimivuuteen, tilauksesta maksuun -prosessiin, saatavien valvontaan ja laskutustoimintoihin. Tarkastuksia tehtiin kaikilla toimialoilla. Sisäinen tarkastus antoi raporteissaan ja muistioissaan tarkastuskohteille suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiseksi. Tarkastusraporteissa annettujen suositusten toteutumista seurataan säännöllisesti.

### **Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus**

Kaupungin tuloslaskelma osoittaa, riittääkö tuottoina kertynyt tulorahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Tuloslaskelma sisältää vain ulkoiset kulut ja tuotot.

Kaupungin talous toteutui 9 662 612 euroa ylijäämäisenä vuonna 2016. Tulos parani edelliseen vuoteen nähden jopa 8 349 035 euroa. Parempaa tulosta selittää muun muassa verotulojen kasvu 5 914 424 eurolla (9,2 %) vuoteen 2015 nähden, kuntayhtymän maksama jako-osuus 1 296 211 euroa ja palveluiden ostojen vähennykseksi kirjattu pakollisten varausten purku, joka parantaa tilikauden tulosta tilikaudella yhteensä 1 156 870 euroa.

Kaupungin vuoden 2016 vuosikate 12 516 670 euroa oli 6 430 062 euroa parempi kuin vuonna 2015. Toimintakate vuonna 2016 heikkeni edellisestä vuodesta 242 166 euroa ja oli 2 788 910 euroa talousarviota huonompi.

## Tilikauden tuloksen muodostuminen

**TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT**  
(tuhatta euroa)

|                             | 2016           | 2015           |
|-----------------------------|----------------|----------------|
| Toimintatuotot              | 12 890         | 12 731         |
| Valmistus omaan käyttöön    | 90             | 66             |
| Toimintakulut               | -95 580        | -95 154        |
| <b>Toimintakate</b>         | <b>-82 600</b> | <b>-82 357</b> |
| Verotulot                   | 70 273         | 64 358         |
| Valtionosuudet              | 25 632         | 25 084         |
| Rahoitustuotot ja -kulut    |                |                |
| Korkotuotot                 | 10             | 13             |
| Muut rahoitustuotot         | 17             | 27             |
| Korkokulut                  | -809           | -1 034         |
| Muut rahoituskulut          | -5             | -5             |
| <b>Vuosikate</b>            | <b>12 517</b>  | <b>6 087</b>   |
| Poistot ja arvonalentumiset | -4 150         | -4 773         |
| Satunnaiset tuotot          | 1 296          | 0              |
| <b>Tilikauden tulos</b>     | <b>9 663</b>   | <b>1 314</b>   |
| <b>Tilikauden ylijäämä</b>  | <b>9 663</b>   | <b>1 314</b>   |

**TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**

(Tunnusluvut poistettu. Poistetuilla tunnusluvuilla ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

## Toiminnan rahoitus

**RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT**  
(tuhatta euroa)

|                                                | 2016           | 2015          |
|------------------------------------------------|----------------|---------------|
| <b>Toiminnan rahavirta</b>                     |                |               |
| Vuosikate                                      | 12 517         | 6 087         |
| Satunnaiset erät                               | 1 296          | 0             |
| Tulorahoituksen korjauserät                    | -1 434         | 2 837         |
| <b>Investointien rahavirta</b>                 |                |               |
| Investointimenot                               | -2 917         | -1 454        |
| Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot | 295            | 1 024         |
| <b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>    | <b>9 756</b>   | <b>8 493</b>  |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                   |                |               |
| Antolainauksen muutokset                       |                |               |
| Antolainasaamisten vähennykset                 | 119            | 27            |
| Lainakannan muutokset                          |                |               |
| Pitkäaikaisten lainojen lisäys                 | 0              | 13 600        |
| Pitkäaikaisten lainojen vähennys               | -11 414        | -11 274       |
| Lyhytaikaisten lainojen muutos                 | 1 600          | 0             |
| Oman pääoman muutokset                         | 0              | -3 305        |
| Muut maksuvalmiuden muutokset                  | -6 187         | -251          |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                   | <b>-15 882</b> | <b>-1 204</b> |
| <b>Rahavarojen muutos</b>                      | <b>-6 126</b>  | <b>7 290</b>  |
| Rahavarat 31.12.                               | 6 632          | 12 758        |
| Rahavarat 1.1.                                 | 12 758         | 5 468         |

**RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**

(Tunnusluvut poistettu. Poistetuilla tunnusluvuilla ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Rahoitusasema ja sen muutokset****TASE JA SEN TUNNUSLUVUT**

| <b>VASTAAVAA</b><br><b>(tuhatta euroa)</b> | <b>2016</b>    | <b>2015</b>    |
|--------------------------------------------|----------------|----------------|
| <b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>                   | <b>88 607</b>  | <b>89 977</b>  |
| Aineettomat hyödykkeet                     | 3 471          | 3 668          |
| Aineettomat oikeudet                       | 34             | 44             |
| Muut pitkävaikutteiset menot               | 3 438          | 3 624          |
| Aineelliset hyödykkeet                     | 66 471         | 67 491         |
| Maa- ja vesialueet                         | 12 407         | 12 058         |
| Rakennukset                                | 37 227         | 38 202         |
| Kiinteät rakenteet ja laitteet             | 15 859         | 16 052         |
| Koneet ja kalusto                          | 977            | 1 137          |
| Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat   | 0              | 41             |
| Sijoitukset                                | 18 665         | 18 818         |
| Osakkeet ja osuudet                        | 17 557         | 17 591         |
| Muut lainasaamiset                         | 1 098          | 1 217          |
| Muut saamiset                              | 10             | 10             |
| <b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>               | <b>66</b>      | <b>69</b>      |
| Valtion toimeksiannot                      | 0              | 3              |
| Lahjoitusrahastojen varat                  | 66             | 66             |
| <b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>                 | <b>15 141</b>  | <b>15 072</b>  |
| Vaihto-omaisuus                            | 204            | 231            |
| Aineet ja tarvikkeet                       | 204            | 231            |
| Saamiset                                   | 8 305          | 2 084          |
| Pitkäaikaiset saamiset                     | 150            | 150            |
| Lainasaamiset                              | 60             | 60             |
| Muut saamiset                              | 90             | 90             |
| Lyhytaikaiset saamiset                     | 8 155          | 1 934          |
| Myyntisaamiset                             | 1 996          | 961            |
| Muut saamiset                              | 212            | 462            |
| Siirtosaamiset                             | 5 947          | 511            |
| Rahoitusarvopaperit                        | 5 000          | 0              |
| Muut arvopaperit                           | 5 000          | 0              |
| Rahat ja pankkisaamiset                    | 1 632          | 12 758         |
| <b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>                  | <b>103 814</b> | <b>105 118</b> |

| <b>VASTATTAVAA</b><br><b>(tuhatta euroa)</b> | <b>2016</b>    | <b>2015</b>    |
|----------------------------------------------|----------------|----------------|
| <b>OMA PÄÄOMA</b>                            | <b>23 964</b>  | <b>14 301</b>  |
| Peruspääoma                                  | 29 048         | 29 048         |
| Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)   | -14 746        | -16 060        |
| Tilikauden ylijäämä (alijäämä)               | 9 663          | 1 314          |
| <b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>                  | <b>2 149</b>   | <b>3 305</b>   |
| Muut pakolliset varaukset                    | 2 149          | 3 305          |
| <b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>               | <b>260</b>     | <b>136</b>     |
| Valtion toimeksiannot                        | 0              | 3              |
| Lahjoitusrahastojen pääomat                  | 87             | 87             |
| Muut toimeksiantojen pääomat                 | 173            | 46             |
| <b>VIERAS PÄÄOMA</b>                         | <b>77 441</b>  | <b>87 375</b>  |
| Pitkäaikainen                                | 57 554         | 68 018         |
| Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta      | 57 554         | 68 018         |
| Lyhytaikainen                                | 19 888         | 19 356         |
| Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta      | 12 064         | 11 414         |
| Saadut ennakot                               | 38             | 0              |
| Ostovelat                                    | 3 133          | 3 014          |
| Muut velat                                   | 601            | 589            |
| Siirtovelat                                  | 4 051          | 4 339          |
| <b>VASTATTAVAA YHTEENSÄ</b>                  | <b>103 814</b> | <b>105 118</b> |
| <b>TASEEN TUNNUSLUVUT</b>                    |                |                |
| Omavaraisuusaste, %                          | 23,1           | 13,6           |
| Suhteellinen velkaantuneisuus, %             | 71,1           | 85,5           |
| Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €        | -5 084         | -14 746        |
| Kertynyt ylijäämä (alijäämä), € / asukas     | -297           | -863           |
| Lainakanta 31.12., 1 000 €                   | 69 618         | 79 433         |
| Lainakanta 31.12., € / asukas                | 4 065          | 4 650          |
| Lainasaamiset, 1 000 €                       | 1 098          | 1 217          |
| Asukasmäärä                                  | 17 128         | 17 082         |

**Kokonaistulot ja -menot**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Kuntakonsernin toiminta ja talous****Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä**

|                               |               |
|-------------------------------|---------------|
| Tytäryhteisöt                 |               |
| Urholan Vesi Oy               | yhdistelty    |
| Urholan Kiinteistöosakeyhtiö  | yhdistelty    |
| Urholan Asunnot Oy            | yhdistelty    |
| Urholan Palveluasunnot Oy     | yhdistelty    |
| Alueen Asunnot Oy             | ei yhdistelty |
| Kuntayhtymät                  |               |
| Maakunnan Liitto -kuntayhtymä | yhdistelty    |
| Sairaanhoitopiirikuntayhtymä  | yhdistelty    |
| Terveysthuoltokuntayhtymä     | yhdistelty    |
| Päihdehuoltokuntayhtymä       | yhdistelty    |
| Koulutuskuntayhtymä           | yhdistelty    |
| Osakkuusyhteisöt              |               |
| Sisä-Suomen Asunto Oy         | yhdistelty    |
| Sisä-Suomen Lämpö Oy          | yhdistelty    |

**Konsernin toiminnan ohjaus**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Olellaiset konsernia koskevat tapahtumat**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Keskeisten konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutuminen**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut****KONSERNITULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT**  
(tuhatta euroa)

|                                               | 2016           | 2015           |
|-----------------------------------------------|----------------|----------------|
| Toimintatuotot                                | 45 303         | 43 776         |
| Toimintakulut                                 | -126 423       | -124 042       |
| Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta) | 4              | 124            |
| <b>Toimintakate</b>                           | <b>-81 116</b> | <b>-80 142</b> |
| Verotulot                                     | 70 273         | 64 358         |
| Valtionosuudet                                | 25 655         | 25 084         |
| Rahoitustuotot ja -kulut                      |                |                |
| Korkotuotot                                   | 23             | 27             |
| Muut rahoitustuotot                           | 76             | 78             |
| Korkokulut                                    | -862           | -1 125         |
| Muut rahoituskulut                            | -12            | -7             |
| <b>Vuosikate</b>                              | <b>14 037</b>  | <b>8 273</b>   |
| Poistot ja arvonalentumiset                   |                |                |
| Suunnitelman mukaiset poistot                 | -5 553         | -5 550         |
| Arvonalentumiset                              | -10            | -147           |
| Satunnaiset erät                              | 1 297          | 0              |
| <b>Tilikauden tulos</b>                       | <b>9 770</b>   | <b>2 577</b>   |
| Tilinpäätössiirrot                            | 52             | -5             |
| Tilikauden verot                              | -13            | -29            |
| Vähemmistöosuudet                             | -13            | 4              |
| <b>Tilikauden ylijäämä (alijäämä)</b>         | <b>9 798</b>   | <b>2 547</b>   |

**KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**

(Tunnusluvut poistettu. Poistetuilla tunnusluvuilla ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT**  
**(tuhatta euroa)**

|                                               | 2016           | 2015         |
|-----------------------------------------------|----------------|--------------|
| <b>Toiminnan rahavirta</b>                    |                |              |
| Vuosikate                                     | 14 037         | 8 272        |
| Satunnaiset erät                              | 1 297          | 0            |
| Tilikauden verot                              | -13            | -29          |
| Tulorahoituksen korjauserät                   | -369           | -586         |
| <b>Investointien rahavirta</b>                |                |              |
| Investointimenot                              | -4 333         | -4 136       |
| Rahoitusosuudet investointimenoihin           | 388            | 0            |
| Pysyvien vastaavien luovutustulot             | 482            | 3 048        |
| <b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>   | <b>11 488</b>  | <b>6 571</b> |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                  |                |              |
| Antolainauksen muutokset                      |                |              |
| Antolainasaamisten lisäykset                  |                | -4           |
| Antolainasaamisten vähennykset                | 126            | 35           |
| Lainakannan muutokset                         |                |              |
| Pitkäaikaisten lainojen lisäys                | 956            | 14 467       |
| Pitkäaikaisten lainojen vähennys              | -12 521        | -12 205      |
| Lyhytaikaisten lainojen muutos                | 1 195          | -1 323       |
| Oman pääoman muutokset                        | 0              | -9           |
| Muutokset vähemmistön osuudessa               | 0              | -81          |
| Muut maksuvalmiuden muutokset                 |                |              |
| Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset | 129            | -179         |
| Vaihto-omaisuuden muutos                      | 33             | -28          |
| Saamisten muutokset                           | -6 365         | 78           |
| Korottomien velkojen muutokset                | -363           | 382          |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                  | <b>-16 810</b> | <b>1 132</b> |
| <b>Rahavarojen muutos</b>                     | <b>-5 322</b>  | <b>7 703</b> |
| Rahavarat 31.12.                              | 9 014          | 14 336       |
| Rahavarat 1.1.                                | 14 336         | 6 633        |
|                                               | -5 322         | 7 703        |

**KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**

(Tunnusluvut poistettu. Poistetuilla tunnusluvuilla ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT**  
**(tuhatta euroa)**

|                                | 2016           | 2015           |
|--------------------------------|----------------|----------------|
| <b>VASTAAVAA</b>               |                |                |
| <b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>       | <b>95 051</b>  | <b>97 297</b>  |
| Aineettomat hyödykkeet         | 3 781          | 4 023          |
| Aineettomat oikeudet           | 324            | 383            |
| Muut pitkävaikutteiset menot   | 3 458          | 3 640          |
| Aineelliset hyödykkeet         | 82 632         | 84 521         |
| Maa- ja vesialueet             | 12 795         | 12 471         |
| Rakennukset                    | 51 077         | 52 699         |
| Kiinteät rakenteet ja laitteet | 15 959         | 16 169         |
| Koneet ja kalusto              | 2 142          | 2 329          |
| Muut aineelliset hyödykkeet    | 2              | 2              |
| Ennakkomaksut ja kesken-       |                |                |
| eräiset hankinnat              | 658            | 851            |
| Sijoitukset                    | 8 638          | 8 754          |
| Osakkuusyhteisöosuudet         | 1 002          | 1 010          |
| Muut osakkeet ja osuudet       | 6 430          | 6 412          |
| Muut lainasaamiset             | 1 179          | 1 305          |
| Muut saamiset                  | 27             | 27             |
| <b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>   | <b>109</b>     | <b>119</b>     |
| <b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>     | <b>18 990</b>  | <b>17 981</b>  |
| Vaihto-omaisuus                | 450            | 483            |
| Saamiset                       | 9 526          | 3 162          |
| Pitkäaikaiset saamiset         | 181            | 63             |
| Lyhytaikaiset saamiset         | 9 345          | 3 099          |
| Rahoitusarvopaperit            | 5 001          | 1              |
| Rahat ja pankkisaamiset        | 4 013          | 14 335         |
| <b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>      | <b>114 150</b> | <b>115 397</b> |

**VASTATTAVAA**  
**(tuhatta euroa)****2016****2015****OMA PÄÄOMA****24 882****15 101**

Peruspääoma

29 048

29 048

Arvonkorotusrahasto

6

6

Muut omat rahastot

39

56

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)

-14 009

-16 556

Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

9 798

2 547

**VÄHEMMISTÖOSUUDET****217****747****PAKOLLISET VARAUKSET****787****670**

Muut pakolliset varaukset

787

670

**TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT****318****198****VIERAS PÄÄOMA****87 946****98 681**

Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma

61 663

72 446

Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma

13 166

12 741

Lyhytaikainen koroton vieras pääoma

13 117

13 495

**VASTATTAVAA YHTEENSÄ****114 150****115 397****KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT**

(Tunnusluvut poistettu. Poistetuilla tunnusluvuilla ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Keskeiset liitetiedot**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Tilikauden tuloksen käsittely****Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä**

Kuntalain 115 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä koskeviksi toimenpiteiksi.

Kaupungin tilikauden 1.1.–31.12.2016 tulos on 9 662 612,22 euroa ylijäämäinen. Kaupunginhallitus esittää tilikauden 1.1.–31.12.2016 tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- Kirjataan Pohjois-Urholan päiväkodin suunnittelu- ja rakennuskustannuksiin liittyen investointivaraus 1 400 000 euroa.
- siirretään tilikauden ylijäämä 8 262 612,22 euroa taseen edellisten tilikausien yli-/alijäämätilille.

**Talousarvion toteutuminen**

(Toimialakohtaiset selvitykset toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta on jätetty pois aineistosta.

Käyttötalouden, tuloslaskelmaosan, ja investointien hankekohtaisen toteutumisen esittäminen erikseen on jätetty pois aineistosta ja nämä on esitetty ainoastaan yhteenvetona. Rahoitusosan toteutumisen esittäminen on jätetty pois aineistosta. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Yhteenveto sitovien toimintakatteiden (nettomäärärahojen), määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta**

| Euroa                                         | Toimintakate                        |                                  |                                 |                    |                   |
|-----------------------------------------------|-------------------------------------|----------------------------------|---------------------------------|--------------------|-------------------|
|                                               | Talousarvio<br>2016<br>alkuperäinen | Talousarvio<br>2016<br>muutokset | Talousarvio<br>2016<br>muutettu | Toteutuma<br>2016  | Poikkeama<br>2016 |
| <b>KÄYTTÖTALOUSOSA<br/>(nettomääräraha)</b>   |                                     |                                  |                                 |                    |                   |
| Konsernihallinto                              |                                     |                                  |                                 |                    |                   |
| Konsernipalvelut                              | -5 974 000                          | 1 500 000                        | -4 474 000                      | -4 182 590         | 291 410           |
| Konsernihallinto yhteensä                     | -5 974 000                          |                                  | -4 474 000                      | -4 182 590         | 291 410           |
| Sosiaali- ja terveystalokunta                 |                                     |                                  |                                 |                    |                   |
| Hallintopalvelut                              | -455 408                            | -120 000                         | -575 408                        | -586 800           | -11 392           |
| Erikoissairaanhoito                           | -20 775 600                         |                                  | -20 775 600                     | -23 239 280        | -2 463 680        |
| Perusterveydenhuolto                          | -7 673 600                          | 300 000                          | -7 373 600                      | -7 338 720         | 34 880            |
| Perhe- ja sosiaalipalvelut                    | -20 078 392                         |                                  | -20 078 392                     | -19 010 100        | 1 068 292         |
| Sosiaali- ja terveystalokunta<br>yhteensä     | -48 983 000                         |                                  | -48 803 000                     | -50 174 900        | -1 371 900        |
| Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta             |                                     |                                  |                                 |                    |                   |
| Hallintopalvelut                              | -638 600                            |                                  | -638 600                        | -702 600           | -64 000           |
| Opetuspalvelut                                | -15 200 900                         | -500 000                         | -15 700 900                     | -17 896 200        | -2 195 300        |
| Varhaiskasvatus                               | -7 750 200                          |                                  | -7 750 200                      | -7 589 200         | 161 000           |
| Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut              | -1 641 700                          |                                  | -1 641 700                      | -1 608 000         | 33 700            |
| Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta<br>yhteensä | -25 231 400                         |                                  | -25 731 400                     | -27 796 000        | -2 064 600        |
| Tekninen ja ympäristölaakunta                 |                                     |                                  |                                 |                    |                   |
| Hallintopalvelut                              | -328 200                            |                                  | -328 200                        | -386 600           | -58 400           |
| Tilapalvelut                                  | 1 199 800                           | 215 000                          | 1 414 800                       | 1 432 400          | 17 600            |
| Kunnallistekniset palvelut                    | -1 305 200                          |                                  | -1 305 200                      | -1 001 200         | 304 000           |
| Ympäristö- ja rakennusvalvonta                | -584 000                            |                                  | -584 000                        | -491 020           | 92 980            |
| Tekninen ja ympäristölaakunta<br>yhteensä     | -1 017 600                          |                                  | -802 600                        | -446 420           | 356 180           |
| <b>Käyttötalokusosa yhteensä</b>              | <b>-81 206 000</b>                  |                                  | <b>-79 811 000</b>              | <b>-82 599 910</b> | <b>-2 788 910</b> |

|                                   | Talousarvio<br>2016<br>alkuperäinen | Talousarvio<br>2016<br>muutokset | Talousarvio<br>2016<br>muutettu | Toteutuma<br>2016 | Poikkeama<br>2016 |
|-----------------------------------|-------------------------------------|----------------------------------|---------------------------------|-------------------|-------------------|
| <b>TULOSLASKELMAOSA</b>           |                                     |                                  |                                 |                   |                   |
| Verotulot                         | 65 466 000                          |                                  | 65 466 000                      | 70 272 546        | 4 806 546         |
| Valtionosuudet                    | 25 735 600                          |                                  | 25 735 600                      | 25 631 807        | -103 793          |
| Korkotuotot                       | 69 400                              |                                  | 69 400                          | 59 514            | -9 886            |
| Muut rahoitustuotot               | 6 800                               |                                  | 6 800                           | 36 594            | 29 794            |
| Korkokulut                        | -1 013 400                          |                                  | -1 013 400                      | -858 574          | 154 826           |
| Muut rahoituskulut                | -600                                |                                  | -600                            | -25 276           | -24 676           |
| <b>Tuloslaskelmaosa yhteensä</b>  | <b>90 263 800</b>                   |                                  | <b>90 263 800</b>               | <b>95 116 609</b> | <b>4 852 809</b>  |
| <b>INVESTOINTIOSA</b>             |                                     |                                  |                                 |                   |                   |
| Konsernihallinto                  | 140 000                             |                                  | 140 000                         | 83 800            | -56 200           |
| Sosiaali- ja terveyslautakunta    | -554 000                            | -50 000                          | -604 000                        | -274 400          | 329 600           |
| Sivistys- ja vapaa-aikalautakunta |                                     |                                  |                                 |                   |                   |
| Tekninen ja ympäristölautakunta   | -4 556 000                          | -1 300 000                       | -5 856 000                      | -2 431 800        | 3 424 200         |
| <b>Investointiosa yhteensä</b>    | <b>-4 970 000</b>                   |                                  | <b>-6 320 000</b>               | <b>-2 622 400</b> | <b>3 697 600</b>  |

## TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

## TULOSLASKELMA

|                                       | 1.1.–31.12.2016 |                       | 1.1.–31.12.2015 |                       |
|---------------------------------------|-----------------|-----------------------|-----------------|-----------------------|
| Toimintatuotot                        |                 |                       |                 |                       |
| Myyntituotot                          | 3 663 549,34    |                       | 3 563 508,80    |                       |
| Maksutuotot                           | 5 202 069,54    |                       | 4 996 665,32    |                       |
| Tuet ja avustukset                    | 1 324 149,32    |                       | 1 393 894,94    |                       |
| Muut toimintatuotot                   | 2 700 154,70    | 12 890 282,90         | 2 776 691,62    | 12 730 760,68         |
| Valmistus omaan käyttöön              |                 | 90 177,76             |                 | 65 707,24             |
| Toimintakulut                         |                 |                       |                 |                       |
| Henkilöstökulut                       |                 |                       |                 |                       |
| Palkat ja palkkiot                    | -25 510 348,36  |                       | -24 946 566,46  |                       |
| Henkilösivukulut                      |                 |                       |                 |                       |
| Eläkekulut                            | -6 156 629,38   |                       | -6 237 582,82   |                       |
| Muut henkilösivukulut                 | -1 507 135,18   |                       | -1 366 017,04   |                       |
| Palvelujen ostot                      | -50 033 038,70  |                       | -50 370 278,64  |                       |
| Aineet, tarvikkeet ja tavarat         | -4 757 926,34   |                       | -4 577 493,44   |                       |
| Avustukset                            | -6 432 454,56   |                       | -6 517 616,30   |                       |
| Muut toimintakulut                    | -1 182 837,82   | -95 580 370,34        | -1 138 656,40   | -95 154 211,10        |
| <b>Toimintakate</b>                   |                 | <b>-82 599 909,68</b> |                 | <b>-82 357 743,18</b> |
| Verotulot                             |                 | 70 272 545,88         |                 | 64 358 121,70         |
| Valtionosuudet                        |                 | 25 631 807,00         |                 | 25 083 612,08         |
| Rahoitustuotot ja -kulut              |                 |                       |                 |                       |
| Korkotuotot                           | 10 419,48       |                       | 13 452,68       |                       |
| Muut rahoitustuotot                   | 16 593,20       |                       | 27 474,82       |                       |
| Korkokulut                            | -809 480,50     |                       | -1 033 637,44   |                       |
| Muut rahoituskulut                    | -5 275,56       | -787 743,38           | -4 642,64       | -997 352,58           |
| <b>Vuosikate</b>                      |                 | <b>12 516 699,82</b>  |                 | <b>6 086 638,02</b>   |
| Poistot ja arvonalentumiset           |                 |                       |                 |                       |
| Suunnitelman mukaiset poistot         | -4 104 302,98   |                       | -4 194 243,70   |                       |
| Arvonalentumiset                      | -45 995,62      | -4 150 298,60         | -578 817,26     | -4 773 060,96         |
| Satunnaiset erät                      |                 |                       |                 |                       |
| Satunnaiset tuotot                    | 1 296 211,00    | 1 296 211,00          | 0,00            | 0,00                  |
| <b>Tilikauden tulos</b>               |                 | <b>9 662 612,22</b>   |                 | <b>1 313 577,06</b>   |
| <b>Tilikauden ylijäämä (alijäämä)</b> |                 | <b>9 662 612,22</b>   |                 | <b>1 313 577,06</b>   |

**RAHOITUSLASKELMA**

|                                                   | <b>2016</b>    |                      | <b>2015</b>    |                     |
|---------------------------------------------------|----------------|----------------------|----------------|---------------------|
| <b>Toiminnan rahavirta</b>                        |                |                      |                |                     |
| Vuosikate                                         | 12 516 699,82  |                      | 6 086 638,02   |                     |
| Satunnaiset erät                                  | 1 296 211,00   |                      | 0,00           |                     |
| Tulorahoituksen korjauserät                       | -1 434 195,04  | 12 378 715,78        | 2 836 620,92   | 8 923 258,94        |
| <b>Investointien rahavirta</b>                    |                |                      |                |                     |
| Investointimenot                                  | -2 917 032,30  |                      | -1 454 150,28  |                     |
| Pysyvien vastaavien<br>hyödykkeiden luovutustulot | 294 600,90     | -2 622 431,40        | 1 024 138,80   | -430 011,48         |
| <b>Toiminnan ja investointien<br/>rahavirta</b>   |                | 9 756 284,38         |                | 8 493 247,46        |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                      |                |                      |                |                     |
| Antolainauksen muutokset                          |                |                      |                |                     |
| Antolainasaamisten vähen-<br>nykset               | 119 000,00     | 119 000,00           | 27 200,00      | 27 200,00           |
| Lainakannan muutokset                             |                |                      |                |                     |
| Pitkäaikaisten lainojen lisäys                    | 0,00           |                      | 13 600 000,00  |                     |
| Pitkäaikaisten lainojen vähen-<br>nykset          | -11 414 292,00 |                      | -11 274 292,00 |                     |
| Lyhytaikaisten lainojen muu-<br>tos               | 1 600 000,00   | -9 814 292,00        | 0,00           | 2 325 708,00        |
| Oman pääoman muutokset                            |                | 0,00                 |                | -3 305 467,04       |
| Muut maksuvalmiuden muutokset                     |                |                      |                |                     |
| Toimeksiantojen varojen ja<br>pääomien muutokset  | 126 624,82     |                      | -165 683,64    |                     |
| Vaihto-omaisuuden muutos                          | 26 865,36      |                      | -29 751,88     |                     |
| Saamisten muutos                                  | -6 221 707,48  |                      | 131 889,82     |                     |
| Korottomien velkojen muutos                       | -118 829,46    | -6 187 046,76        | -187 588,42    | -251 134,12         |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                      |                | -15 882 338,76       |                | -1 203 693,30       |
| <b>Rahavarojen muutos</b>                         |                | <b>-6 126 054,38</b> |                | <b>7 289 554,30</b> |
| Rahavarojen muutos                                |                |                      |                |                     |
| Rahavarat 31.12.                                  | 6 632 343,94   |                      | 12 758 398,32  |                     |
| Rahavarat 1.1.                                    | 12 758 398,32  | -6 126 054,38        | 5 468 844,02   | 7 289 554,30        |

**TASE**  
**VASTAAVAA**  
**(euroa)**
**2016****2015**

|                                          |                           |                           |
|------------------------------------------|---------------------------|---------------------------|
| <b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>                 | 88 607 105,96             | 89 976 648,64             |
| Aineettomat hyödykkeet                   | 3 471 283,04              | 3 667 658,28              |
| Aineettomat oikeudet                     | 33 549,50                 | 43 639,56                 |
| Muut pitkävaikutteiset menot             | 3 437 733,54              | 3 624 018,72              |
| <br>Aineelliset hyödykkeet               | <br>66 470 638,38         | <br>67 490 823,80         |
| Maa- ja vesialueet                       | 12 407 348,82             | 12 058 192,80             |
| Rakennukset                              | 37 226 825,34             | 38 202 383,78             |
| Kiinteät rakenteet ja laitteet           | 15 859 397,62             | 16 051 787,76             |
| Koneet ja kalusto                        | 977 066,60                | 1 137 258,36              |
| Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat | 0,00                      | 41 201,10                 |
| <br>Sijoitukset                          | <br>18 665 184,54         | <br>18 818 166,56         |
| Osakkeet ja osuudet                      | 17 557 184,54             | 17 591 166,56             |
| Muut lainasaamiset                       | 1 098 000,00              | 1 217 000,00              |
| Muut saamiset                            | 10 000,00                 | 10 000,00                 |
| <br><b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>         | <br>65 830,26             | <br>68 724,64             |
| Valtion toimeksiannot                    | 0,00                      | 2 966,74                  |
| Lahjoitusrahastojen varat                | 65 830,26                 | 65 757,90                 |
| <br><b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>           | <br>15 141 237,96         | <br>15 072 450,22         |
| Vaihto-omaisuus                          | 203 665,68                | 230 531,04                |
| Aineet ja tarvikkeet                     | 203 665,68                | 230 531,04                |
| <br>Saamiset                             | <br>8 305 228,34          | <br>2 083 520,86          |
| Pitkäaikaiset saamiset                   | 150 019,28                | 150 019,28                |
| Lainasaamiset                            | 60 000,00                 | 60 000,00                 |
| Muut saamiset                            | 90 019,28                 | 90 019,28                 |
| <br>Lyhytaikaiset saamiset               | <br>8 155 209,06          | <br>1 933 501,58          |
| Myyntisaamiset                           | 1 995 887,98              | 960 685,04                |
| Muut saamiset                            | 212 014,38                | 461 953,34                |
| Siirtosaamiset                           | 5 947 306,70              | 510 863,20                |
| <br>Rahoitusarvopaperit                  | <br>5 000 000,00          | <br>0,00                  |
| Muut arvopaperit                         | 5 000 000,00              | 0,00                      |
| <br>Rahat ja pankkisaamiset              | <br>1 632 343,94          | <br>12 758 398,32         |
| <br><b>VASTAAVAA</b>                     | <br><b>103 814 174,18</b> | <br><b>105 117 823,50</b> |

| <b>VASTATTAVAA<br/>(euroa)</b>             | <b>2016</b>           | <b>2015</b>           |
|--------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|
| <b>OMA PÄÄOMA</b>                          | 23 963 994,70         | 14 301 382,48         |
| Peruspääoma                                | 29 047 663,08         | 29 047 663,08         |
| Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) | -14 746 280,60        | -16 059 857,66        |
| Tilikauden ylijäämä (alijäämä)             | 9 662 612,22          | 1 313 577,06          |
| <b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>                | 2 148 596,52          | 3 305 467,04          |
| Muut pakolliset varaukset                  | 2 148 596,52          | 3 305 467,04          |
| <b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>             | 260 133,42            | 136 402,98            |
| Valtion toimeksiannot                      | 0,00                  | 2 966,74              |
| Lahjoitusrahastojen pääomat                | 87 443,46             | 87 309,08             |
| Muut toimeksiantojen<br>pääomat            | 172 689,96            | 46 127,16             |
| <b>VIERAS PÄÄOMA</b>                       | 77 441 449,54         | 87 374 571,00         |
| Pitkäaikainen                              | 57 553 944,00         | 68 018 236,00         |
| Lainat rahoitus- ja<br>vakuutuslaitoksilta | 57 553 944,00         | 68 018 236,00         |
| Lyhytaikainen                              | 19 887 505,54         | 19 356 335,00         |
| Lainat rahoitus- ja<br>vakuutuslaitoksilta | 12 064 292,00         | 11 414 292,00         |
| Saadut ennakot                             | 37 874,00             | 0,00                  |
| Ostovelat                                  | 3 132 857,62          | 3 013 678,14          |
| Muut velat                                 | 600 988,18            | 589 096,04            |
| Siirtovelat                                | 4 051 493,74          | 4 339 268,82          |
| <b>VASTATTAVAA</b>                         | <b>103 814 174,18</b> | <b>105 117 823,50</b> |

## KONSERNILASKELMAT

KONSERNITULOSLASKELMA  
(tuhatta euroa)

|                                                  | 2016           |        | 2015           |        |
|--------------------------------------------------|----------------|--------|----------------|--------|
| Toimintatuotot                                   | 45 303         |        | 43 776         |        |
| Toimintakulut                                    | -126 423       |        | -124 042       |        |
| Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta<br>(tappiosta) | 4              |        | 124            |        |
| <b>Toimintakate</b>                              | <b>-81 116</b> |        | <b>-80 142</b> |        |
| Verotulot                                        | 70 273         |        | 64 358         |        |
| Valtionosuudet                                   | 25 655         |        | 25 084         |        |
| Rahoitustuotot ja -kulut                         |                |        |                |        |
| Korkotuotot                                      | 23             |        | 27             |        |
| Muut rahoitustuotot                              | 76             |        | 78             |        |
| Korkokulut                                       | -862           |        | -1 125         |        |
| Muut rahoituskulut                               | -12            | -775   | -7             | -1 027 |
| <b>Vuosikate</b>                                 | <b>14 037</b>  |        | <b>8 273</b>   |        |
| Poistot ja arvonalentumiset                      |                |        |                |        |
| Suunnitelman mukaiset poistot                    | -5 553         |        | -5 550         |        |
| Arvonalentumiset                                 | -10            | -5 563 | -147           | -5 696 |
| Satunnaiset erät                                 | 1 297          |        | 0              |        |
| <b>Tilikauden tulos</b>                          | <b>9 770</b>   |        | <b>2 577</b>   |        |
| Tilinpäätössiirrot                               | 52             |        | -5             |        |
| Tilikauden verot                                 | -13            |        | -29            |        |
| Vähemmistöosuudet                                | -13            |        | 4              |        |
| <b>Tilikauden ylijäämä (alijäämä)</b>            | <b>9 798</b>   |        | <b>2 547</b>   |        |

**KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA**  
**(tuhatta euroa)**

|                                               | 2016    |                | 2015    |              |
|-----------------------------------------------|---------|----------------|---------|--------------|
| <b>Toiminnan rahavirta</b>                    |         |                |         |              |
| Vuosikate                                     | 14 037  |                | 8 272   |              |
| Satunnaiset erät                              | 1 297   |                | 0       |              |
| Tilikauden verot                              | -13     |                | -29     |              |
| Tulorahoituksen korjauserät                   | -369    | 14 952         | -586    | 7 659        |
| <b>Investointien rahavirta</b>                |         |                |         |              |
| Investointimenot                              | -4 333  |                | -4 136  |              |
| Rahoitusosuudet investointimenoihin           | 388     |                | 0       |              |
| Pysyvien vastaavien luovutustulot             | 482     | -3 463         | 3 048   | -1 088       |
| <b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>   |         | <b>11 488</b>  |         | <b>6 571</b> |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                  |         |                |         |              |
| Antolainauksen muutokset                      |         |                |         |              |
| Antolainasaamisten lisäys                     | 0       |                | -4      |              |
| Antolainasaamisten vähennys                   | 126     | 126            | 35      | 31           |
| Lainakannan muutokset                         |         |                |         |              |
| Pitkäaikaisten lainojen lisäys                | 956     |                | 14 467  |              |
| Pitkäaikaisten lainojen vähennys              | -12 521 |                | -12 205 |              |
| Lyhytaikaisten lainojen muutos                | 1 195   | -10 370        | -1 323  | 939          |
| Oman pääoman muutokset                        |         | 0              |         | -9           |
| Muutokset vähemmistön osuudessa               |         | 0              |         | -81          |
| Muut maksuvalmiuden muutokset                 |         |                |         |              |
| Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset | 129     |                | -179    |              |
| Vaihto-omaisuuden muutos                      | 33      |                | -28     |              |
| Saamisten muutos                              | -6 365  |                | 78      |              |
| Korottomien velkojen muutos                   | -363    | -6 566         | 382     | 253          |
| <b>Rahoituksen rahavirta</b>                  |         | <b>-16 810</b> |         | <b>1 132</b> |
| <b>Rahavarojen muutos</b>                     |         | <b>-5 322</b>  |         | <b>7 703</b> |
| Rahavarojen muutos                            |         |                |         |              |
| Rahavarat 31.12.                              | 9 014   |                | 14 336  |              |
| Rahavarat 1.1.                                | 14 336  | -5 322         | 6 633   | 7 703        |

**KONSERNITASE**  
**(tuhatta euroa)**

|                                               | 2016           | 2015           |
|-----------------------------------------------|----------------|----------------|
| <b>VASTAAVAA</b>                              |                |                |
| <b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>                      | 95 051         | 97 297         |
| Aineettomat hyödykkeet                        | 3 781          | 4 023          |
| Aineettomat oikeudet                          | 324            | 383            |
| Muut pitkävaikutteiset menot                  | 3 458          | 3 640          |
| Aineelliset hyödykkeet                        | 82 632         | 84 521         |
| Maa- ja vesialueet                            | 12 795         | 12 471         |
| Rakennukset                                   | 51 077         | 52 699         |
| Kiinteät rakenteet ja laitteet                | 15 959         | 16 169         |
| Koneet ja kalusto                             | 2 142          | 2 329          |
| Muut aineelliset hyödykkeet                   | 2              | 2              |
| Ennakkomaksut ja kesken-<br>eräiset hankinnat | 658            | 851            |
| Sijoitukset                                   | 8 638          | 8 754          |
| Osakkuusyhteisöosuudet                        | 1 002          | 1 010          |
| Muut osakkeet ja osuudet                      | 6 430          | 6 412          |
| Muut lainasaamiset                            | 1 179          | 1 305          |
| Muut saamiset                                 | 27             | 27             |
| <b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>                  | 109            | 119            |
| <b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>                    | 18 990         | 17 981         |
| Vaihto-omaisuus                               | 450            | 483            |
| Saamiset                                      | 9 526          | 3 162          |
| Pitkäaikaiset saamiset                        | 181            | 63             |
| Lyhytaikaiset saamiset                        | 9 345          | 3 099          |
| Rahoitusarvopaperit                           | 5 001          | 1              |
| Rahat ja pankkisaamiset                       | 4 013          | 14 335         |
| <b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>                     | <b>114 150</b> | <b>115 397</b> |

|                                              | 2016           | 2015           |
|----------------------------------------------|----------------|----------------|
| <b>VASTATTAVAA</b><br><b>(tuhatta euroa)</b> |                |                |
| <b>OMA PÄÄOMA</b>                            | 24 882         | 15 101         |
| Peruspääoma                                  | 29 048         | 29 048         |
| Arvonkorotusrahasto                          | 6              | 6              |
| Muut omat rahastot                           | 39             | 56             |
| Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)   | -14 009        | -16 556        |
| Tilikauden ylijäämä (alijäämä)               | 9 798          | 2 547          |
| <b>VÄHEMMISTÖOSUUDET</b>                     | 217            | 747            |
| <b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>                  | 787            | 670            |
| Muut pakolliset varaukset                    | 787            | 670            |
| <b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>               | 318            | 198            |
| <b>VIERAS PÄÄOMA</b>                         | 87 946         | 98 681         |
| Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma       | 61 663         | 72 446         |
| Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma       | 13 166         | 12 741         |
| Lyhytaikainen koroton vieras pääoma          | 13 117         | 13 495         |
| <b>VASTATTAVAA YHTEENSÄ</b>                  | <b>114 150</b> | <b>115 397</b> |

## **TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT**

### **Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot**

#### **Menojen ja tulojen kirjaamisperusteet**

Menot ja tulot kirjataan suoriteperusteisesti poikkeuksena vähäiset liiketapahtumat.

#### **Pysyvien vastaavien arvostus**

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla ja suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset poistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisen poistojen perusteet. Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon. Vaihtomaisuus on merkitty taseeseen keskihinnan määräisenä. Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon.

#### **Rahoitusomaisuuden arvostus**

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

#### **Tuloslaskelman esittämistavan muuttaminen**

Tuloslaskelman esittämistapaa ei ole muutettu.

#### **Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin**

Tilikaudella 2016 ei tehty oikaisuja edellisen tilikauden tietoihin. Tilikaudella 2015 edellisten tilikausien yli-/alijäämää vastaan kirjattiin pakollinen varaus kaupungin osuudesta kuntayhtymien kertyneisiin alijäämiin kirjanpitolautakunnan suosituksen mukaisesti.

#### **Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus**

Edellisen tilikauden tiedot ovat vertailukelpoiset.

### **Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot**

#### **Konsernitilinpäätöksen laajuus**

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt lukuun ottamatta Alueen Asunnot Oy:tä. Tällä ei ole olennaista vaikutusta konsernitilinpäätöksen antaman kuvan kannalta.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki viisi kuntayhtymää, joissa kunta on jäsenenä.

#### **Keskinäisen omistuksen eliminointi**

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kaupungin ja yhdistettyjen kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

#### **Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet**

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty konsernituloslaskelmaa ja konsernitasetta laadittaessa. Konserniyhteisöjen maksamat kiinteistöverot on eliminoitu konsernitilinpäätöksessä sisäisinä erinä. Samoin konserniyhteisöjen ja kaupungin omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty siltä osin kuin ne ovat tiedossa. Konsernin sisäiset liittymismaksut on eliminoitu.

#### **Vähemmistöosuudet**

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa, sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

**Suunnitelman mukaisten poistojen oikaisu**

Kiinteistötytär-yhteisöjen pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi yhteisöjen omien ilmoitusten perusteella ja jäännösarvojen ero on kirjattu tytär-yhteisön omassa pääomassa olevaa edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä-erää vastaan.

**Osakkuusyhteisöt**

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

**Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot****Toimintatuottojen erittely**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Verotulojen erittely**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Valtionosuuksien erittely**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Palvelujen ostojen erittely**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Valtuustoryhmille annetut tuet**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Pakolliset varaukset**

| Pakollisten varausten muutokset                                 | Konserni   |            | Kaupunki     |              |
|-----------------------------------------------------------------|------------|------------|--------------|--------------|
|                                                                 | 2016       | 2015       | 2016         | 2015         |
| Sairaanhoitopiiri- ja Terveystalokuntayhtymien alijäämät 1.1.   |            |            | 3 305        | 0            |
| Muutokset tilikaudella                                          |            |            | -1 157       | 3 305        |
| Sairaanhoitopiiri- ja Terveystalokuntayhtymien alijäämät 31.12. |            |            | 2 149        | 3 305        |
| Potilasvahinkovastuuvaraus 1.1.                                 | 670        | 541        |              |              |
| Muutokset tilikaudella                                          | 117        | 129        |              |              |
| Potilasvahinkovastuuvaraus 31.12.                               | 787        | 670        |              |              |
| <b>Pakolliset varaukset yhteensä</b>                            | <b>787</b> | <b>670</b> | <b>2 149</b> | <b>3 305</b> |

**Selvitys olennaisista muihin toimintatuottoihin sisältyvistä pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitoista ja olennaisista muihin toimintakuluihin sisältyvistä pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntitappioista**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät erät**

| Satunnaiset erät                    | Konserni     |      | Kaupunki     |      |
|-------------------------------------|--------------|------|--------------|------|
|                                     | 2016         | 2015 | 2016         | 2015 |
| Satunnaiset tuotot                  |              |      |              |      |
| Päihdehuoltokuntayhtymän jako-osuus | 1 296        |      | 1 296        |      |
| Muut satunnaiset tuotot             | 1            |      |              |      |
| <b>Satunnaiset erät yhteensä</b>    | <b>1 297</b> |      | <b>1 296</b> |      |

**Yhteismäärät muihin rahoitustuottoihin sisältyvistä tuotoista, jotka on saatu osuuksista muissa yhteisöissä**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Erittely poistoeron muutoksista**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Tasetta koskevat liitetiedot****Tiedot pysyvistä vastaavista ja sijoituksista tase-eräkohtaisesti**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Pysyvien vastaavien sijoitukset**

| Pysyvien vastaavien sijoitukset |       |                     |             |         |            |          |                                    |          |
|---------------------------------|-------|---------------------|-------------|---------|------------|----------|------------------------------------|----------|
|                                 |       |                     |             |         |            |          |                                    |          |
|                                 |       |                     |             |         |            |          | Jvk-, muut laina- ja muut saamiset |          |
|                                 |       | Osakkeet ja osuudet |             |         |            |          |                                    |          |
|                                 |       | Osakkeet            | Osakkeet    | Kunta-  | Muut       | Yhteensä | Saamiset                           | Yhteensä |
|                                 |       | konserni-           | omistusyht. | yhtymä- | osakkeet   |          | muut                               |          |
|                                 |       | yhtiöt              | yhteisöt    | osuudet | ja osuudet |          | yhteisöt                           |          |
| Hankintameno 1.1.               | 2 839 | 151                 | 8 373       | 6 228   | 17 591     | 1 217    | 1 217                              |          |
| Lisäykset                       |       |                     |             | 17      | 17         |          |                                    |          |
| Vähennykset                     |       | -4                  |             | -1      | -5         | -119     | -119                               |          |
| Siirrot erien välillä           |       |                     |             |         | 0          |          |                                    |          |
| Hankintameno 31.12.             | 2 839 | 147                 | 8 373       | 6 244   | 17 603     | 1 098    | 1 098                              |          |
|                                 |       |                     |             |         |            |          |                                    |          |
| Arvonlennukset                  |       |                     |             | -46     | -46        |          |                                    |          |
| Arvonkorotukset                 |       |                     |             |         | 0          |          |                                    |          |
| Kirjanpitoarvo 31.12.           | 2 839 | 147                 | 8 373       | 6 198   | 17 557     | 1 098    | 1 098                              |          |

**Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat liitetiedot**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Erittely saamisista konserniyhteisöiltä**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät**

| Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät   | Konserni     |      | Kaupunki     |      |
|----------------------------------------------|--------------|------|--------------|------|
|                                              | 2016         | 2015 | 2016         | 2015 |
| Lyhytaikaiset siirtosaamiset                 |              |      |              |      |
| Verotulosaaminen                             | 5 405        | 0    | 5 405        | 0    |
| <b>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</b> | <b>6 017</b> | 685  | <b>5 947</b> | 511  |

**Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä tilikauden aikana**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Erittely poistoerosta**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Tase-erien mukaan eritelty tieto sellaisista pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan kuuluvista veloista, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Erittely olennaisista pakollisiin varauksiin merkityistä eristä**

Esitetty tuloslaskelman liitetietojen kohdalla.

**Erittely veloista konserniyhteisöille**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot****Velat, joista kaupunki on pantannut, kiinnittänyt tai muulla tavalla antanut vakuudeksi omaisuuttaan**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Vakuudet, jotka kaupunki on antanut muiden omien sitoumusten kuin velkojen vakuudeksi**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Vakuudet, jotka kaupunki on antanut sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Yhteenlaskettu arvo kaupungin antamista muista kuin edellä mainituissa kohdissa tarkoitetuista vakuuksista lajeittain eriteltynä**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Vuokrasopimusten mukaisten vuokrien jäljellä olevien määrien yhteissumma**

| Vuokravastuut                             | Konserni   |            | Kaupunki   |            |
|-------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|
|                                           | 2016       | 2015       | 2016       | 2015       |
| Vuokravastuut yhteensä                    | 452        | 552        | 252        | 352        |
| Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus | 100        | 100        | 100        | 100        |
| Leasingvastuut yhteensä                   | 98         | 97         | 27         | 22         |
| Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus | 35         | 34         | 10         | 10         |
| <b>Yhteensä</b>                           | <b>550</b> | <b>649</b> | <b>279</b> | <b>374</b> |

**Kaupungin antamat vastuusitoumukset**

| Vastuusitoumukset                                         | Konserni |        | Kaupunki |        |
|-----------------------------------------------------------|----------|--------|----------|--------|
|                                                           |          |        |          |        |
|                                                           | 2016     | 2015   | 2016     | 2015   |
| Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta |          |        |          |        |
| Takaukset muiden puolesta                                 |          |        |          |        |
| Alkuperäinen pääoma                                       | 27 754   | 17 754 | 27 731   | 17 731 |
| Jäljellä oleva pääoma                                     | 17 380   | 7 380  | 17 361   | 7 361  |

| Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista                                  | Kaupunki |        |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------|--------|
|                                                                                 | 2016     | 2015   |
| Kaupungin osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.                          | 84 182   | 84 076 |
| Kaupungin mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastoista 31.12. | 63       | 60     |

**Muut kaupunkia koskevat taseen ulkopuoliset järjestelyt**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Tilintarkastajan palkkiot**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Tiedot kaupungin ja sen intressitahoihin kuuluvien välisistä liiketoimista**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Käytetyt kirjanpitokirjat 1.1.–31.12.2016**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Tositelajit**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

## TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Urholassa 21. päivänä huhtikuuta 2017

*Matti Mansikka*  
Matti Mansikka  
puheenjohtaja

*Kaarina Kukka*  
Kaarina Kukka  
varapuheenjohtaja

*Tarja Taimi*  
Tarja Taimi  
jäsen

*Kalle Kasvi*  
Kalle Kasvi  
jäsen

*Crista Chianti*  
Crista Chianti  
jäsen

*Kalevi Köynnös*  
Kalevi Köynnös  
jäsen

*Tero Tammi*  
Tero Tammi  
jäsen

*Kirsti Kirsikka*  
Kirsti Kirsikka  
jäsen

*Heikki Haapa*  
Heikki Haapa  
jäsen

*Tyyne Toimelias*  
Tyyne Toimelias  
kaupunginjohtaja

## TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Urholassa 31. päivänä toukokuuta 2017

Tehotilkkarit Oy  
tilintarkastusyhteisö

*Seppo Suurpiirto*  
Seppo Suurpiirto  
JHT

**Liite 2. Osia pöytäkirjoista****KAUPUNGINVALTUUSTON KOKOUS 15.2.2016**

— — —

**§ 14****OMISTAJAOHJAUKSEN PERIAATTEET JA KONSERNIOHJEET**

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 12.12.2015 kuntalain 410/2015 mukaiset omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohjeet.

Kaupunginhallitus esittää periaatteisiin ja ohjeisiin seuraavat lisäykset kohtaan 8:

Tytäryhteisön tulee hankkia kaupungin kanta ennen päätöksentekoa seuraavista merkittävistä asioista tai toimenpiteistä:

- sulautuminen tai jakautuminen, tytäryhteisön perustaminen sekä muu merkittävä yritys-järjestely, kuten yrityskauppa,
- tytäryhteisön hallituksen jäsenen ja tilintarkastajan nimeäminen/valinta sekä periaatteellisesti laajakantoisen tai taloudellisesti merkittävän toimintaohjeen antaminen yhteisöä eri toimielimissä edustaville henkilöille,
- yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen muuttaminen, ellei muutos ole tekninen tai muutoin vähäinen,
- toiminta-ajatuksen tai pääomarakenteen olennainen muuttaminen tai muu periaatteellisesti laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä toiminnan muutos,
- toimintaan nähden merkittävä tai varsinaiseen toimintaan kuulumaton tai siihen vain epäsuorasti liittyvä investointi ja sen rahoittaminen, mukaan lukien merkittävä kiinteistökauppa,
- osakkeen merkintä tai ostaminen, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei ole erityisesti annettu yhteisön tehtäväksi,
- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuden, mukaan lukien immateriaalioikeudet, hankkiminen, myyminen, vuokraaminen tai panttaaminen,
- merkittävä lainanotto tai -anto sekä vakuuden, takauksen taikka muun yhteisöä sitovan merkittävän rahavelvoitteen antaminen taikka sen ehtojen olennainen muuttaminen,
- toimitusjohtajan palkkaaminen ja erottaminen, palkkauksen, palkitsemisjärjestelmien sekä palvelussuhteen keskeisten ehtojen määrittely ja tarkistaminen,
- yhteisön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin, selvitystilaan asettaminen taikka saneerausmenettelyyn hakeutuminen.

**Kaupunginhallituksen esitys 29.1.2016 33 §**

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy oheiset muutokset omistajaohjauksen periaatteisiin ja konserniohjeisiin.

**Päätös:**

Hyväksyttiin kaupunginhallituksen esitys.

## § 15

### KAUPUNGIN ELINKEINOPOLITIIKAN TOTEUTTAMINEN

Valtuuston hyväksymässä uudessa kuntastrategiassa korostuu elinkeinopolitiikka ja kaupungin elinvoimaisuus. Kaupunginhallituksen kokouksissa on käyty keskustelua kaupungin alueella toimivan Tekno Oy:n tulevaisuudesta. Yhtiö on ajautunut tilanteeseen, jossa sen tulisi investoida uuteen teknologiaan pysyäkseen mukana alansa kilpailussa. Yhtiön omistajina on yksityisen pääomasijoittajan ja vakuutusyhtiön lisäksi joukko paikallisia vaikutusvaltaisia yksityishenkilöitä.

Kuntastrategian ja elinkeinopolitiikan sekä kaupungin edun mukaista on, että yhtiön toimintaedellytykset ovat kunnossa. Yhtiön merkitys kaupungille on suuri ja kaupungin identiteetti rakentuu pitkälti myös yhtiön kautta. Kaupunki on käynyt keskusteluja yhtiön kanssa ja keskustelujen lopputuloksena yhtiö on pyytänyt 10 000 000 euron omavelkaista takausta otettavan lainan vakuudeksi. Kaupungin kannalta takaukseen ei liity taloudellista riskiä, sillä neuvotteluissa on sovittu, että ennen takauksen myöntämistä yhtiö toimittaa kaupungille takauksen vastavakuudeksi omistamansa kiinteistön panttikirjat yhteisarvoltaan 10 000 000 euroa.

#### **Kaupunginhallituksen esitys 29.1.2016 34 §**

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että Tekno Oy:lle myönnetään 10 000 000 euron omavelkainen takaus edellyttäen, että yhtiö toimittaa kaupungille panttikirjat yhteisarvoltaan 10 000 000 euroa.

#### **Päätös:**

Hyväksyttiin kaupunginhallituksen esitys. Valtuutettiin kaupunginjohtaja ja talousjohtajaa laatimaan asiaan liittyvät asiakirjat.

## § 16

### VARALLISUUDEN HOIDON JA SIJOITUSTOIMINNAN PERUSTEET

Kaupunginhallitus on valmistellut oheiset muutokset varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteisiin.

Lisätään uusi kappale "Johdannaissopimusten käyttö" kohtaan 6.

Korkoriskiltä suojautumisessa voidaan käyttää koronvaihtosopimuksia. Koronvaihtosopimuksen juoksuajan ja nimellisarvon tulee vastata suojattavan lainan juoksuaikaa ja nimellisarvoa.

Muutetaan kohta 5. "Kaupungin varojen sijoittaminen" kuulumaan seuraavasti:

Talousjohtaja hoitaa kaupungin sijoituksia ja vastaa kassavarojen sijoittamisesta. Kaupungin varoja voidaan sijoittaa vain pääomaturvattuihin matalan riskin korkosijoituksiin ja -talletuksiin.

#### **Kaupunginhallituksen esitys 29.1.2016 35 §**

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy oheiset muutokset varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteisiin.

#### **Päätös:**

Hyväksyttiin kaupunginhallituksen esitys.

**§ 17****HALLINTOSÄÄNNÖN PÄIVITYS**

Kaupunginhallitus on valmistellut muutoksen viranhaltijoiden hankintavaltuuksiin.

Hallintosäännön kohta "Hankintavaltuudet" muutetaan kuulumaan seuraavasti:

Seuraavat viranhaltijat saavat päättää kaupungin hankinnoista, sopimuksista ja rakennusurakoista seuraaviin euromääriin asti:

Kaupunginjohtaja 200 000 euroa

Tekninen johtaja 200 000 euroa

Sosiaali- ja terveysjohtaja 100 000 euroa

Lautakunnat päättävät hankinnoista, sopimuksista ja urakoista talousarvionsa puitteissa.

**Kaupunginhallituksen esitys 29.1.2016 36 §**

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy oheiset muutokset viranhaltijoiden hankintavaltuuksiin.

**Päätös:**

Hyväksyttiin kaupunginhallituksen esitys.

— — —

**KAUPUNGINVALTUUSTON KOKOUS 1.12.2016**

— — —

**§ 112**

Vuoden 2017 talousarvio ja taloussuunnitelma

**Taustaa**

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kaupungin tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kaupungin ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kaupungin toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

**Taloussuunnittelun lähtökohdat**

Talousarvion laadintaa on ohjannut kaupunginhallituksen nimeämä talousarvion ja taloussuunnitelman ohjausryhmä. Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 13.6.2016 vuoden 2017 talousarvion ja vuosien 2018–2019 taloussuunnitelman lähtökohdat eli niin sanotun talousarvioraamin. Raamin lähtökohtana oli, että kaupunki ei halua lähteä korottamaan maksuja tai veroprosenttia ja että laadukkaat ja kattavat palvelut halutaan pitää yllä kaupungin vetovoimaisuuden säilyttämiseksi myös jatkossa.

Tilikauden 2016 ylijäämäksi ennakoidaan 2,5 miljoonaa euroa.

**Kaupunginhallituksen esitys 14.11.2016 238 §:**

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että valtuusto käsittelee ja hyväksyy liitteen mukaisen kaupungin talousarvion vuodelle 2017 ja taloussuunnitelman vuosille 2018–2019.

Lisäksi kaupunginhallitus päättää ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että se määrittää talousarvion sitovuustasot ja tilivelvolliset vuodelle 2017 talousarvion mukaisesti.

**Päätös:**

Kaupunginvaltuusto hyväksyi liitteen mukaisen kaupungin talousarvion vuodelle 2017 ja taloussuunnitelman vuosille 2018–2019.

**Kaupunginvaltuuston päätöksen 112 § liite**

(Poistettu tekstiä. Poistetulla tekstillä ei ole vaikutusta tehtävän ratkaisun kannalta.)

**Vuoden 2017 talousarvio ja taloussuunnitelma 2018–2019**

1 000 euroa

|                                     | Talousarvio<br>2017 | Talous-<br>suunnitelma<br>2018 | Talous-<br>suunnitelma<br>2019 |
|-------------------------------------|---------------------|--------------------------------|--------------------------------|
| <b>Tuloslaskelma</b>                |                     |                                |                                |
| Toimintatuotot                      | 12 500              | 12 000                         | 12 000                         |
| Toimintamenot                       | -99 500             | -99 500                        | -100 000                       |
| <b>TOIMINTAKATE</b>                 | <b>-87 000</b>      | <b>-87 500</b>                 | <b>-88 000</b>                 |
| <br>Verotulot                       | <br>64 000          | <br>63 500                     | <br>63 000                     |
| Valtionosuudet                      | 25 000              | 25 000                         | 25 000                         |
| Rahoitustuotot ja -kulut            |                     |                                |                                |
| Korkotuotot                         | 10                  | 10                             | 10                             |
| Muut rahoitustuotot                 | 15                  | 15                             | 15                             |
| Korkokulut                          | -1 200              | -1 250                         | -1 300                         |
| Muut rahoituskulut                  | - 10                | -10                            | -10                            |
| Rahoitustuotot ja -kulut            | -1 185              | -1 235                         | -1 285                         |
| <b>VUOSIKATE</b>                    | <b>815</b>          | <b>- 235</b>                   | <b>- 1 285</b>                 |
| <br>Poistot ja arvonalentumiset     |                     |                                |                                |
| Suunnitelman mukaiset poistot       | -4 200              | -4 500                         | -5 000                         |
| <br>Satunnaiset erät                |                     |                                |                                |
| <b>Tilikauden tulos</b>             | <b>-3 385</b>       | <b>-4 735</b>                  | <b>-6 285</b>                  |
| Tilinpäätössiirrot                  |                     |                                |                                |
| <br><b>TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ</b> | <br><b>-3 385</b>   | <br><b>-4 735</b>              | <br><b>-6 285</b>              |

### Liite 3. Yhteenveto tarkastushavainnoista

|                  |                                 |           |
|------------------|---------------------------------|-----------|
| Tehotilkkarit Oy | Tekijät                         | Pvm       |
|                  | Sirpa Skarppi ja Taneli Tehokas | 10.5.2017 |

### Yhteenveto tarkastushavainnoista

#### Valtionosuudet ja verotulot

Valtionosuuksien osalta täsmäytimme tuloslaskelman valtionosuudet valtionvarainministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksiin. Totesimme, että kotikuntakorvaustulot ja -menot oli kirjattu asianomaisille tuotto- ja kuluriveille tuloslaskelmassa.

Talousjohtajan analyysin ja selvityksen mukaan vuoden 2016 talouden toimeliaisuus heijastui työllisyyteen ja yritystoimintaan ja sitä kautta 2016 vuoden verotettaviin tapahtumiin ja verotuloihin. Täsmäytimme talousjohtajan selvityksen perusteella joulukuun 2016 verotettaviin tapahtumiin perustuvaa joulukuulle 2016 muistiotositteella kirjattua verotilitystä 5 405 580 euroa veronsaajien palveluiden tilitystietoihin (vero.fi) ja totesimme summan oikeaksi.

Yhteenveto tilinpäätösviennin tiedoista ja täsmäytys vero.fi-palvelun tietoihin.

Muistiotosite M1  
Tositenumero 9988131  
Kirjauskausi 12/2016

|                        |           |
|------------------------|-----------|
| Per siirtosaamiset     | 5 405 580 |
| An kunnallisverotulot  | 4 526 452 |
| An yhteisöverotulot    | 852 991   |
| An kiinteistöverotulot | 26 137    |

|                                               |                  |  |                               |  |
|-----------------------------------------------|------------------|--|-------------------------------|--|
| <b>Lähde: vero.fi</b>                         |                  |  |                               |  |
| <b>Urhola, tilitetty määrä, tammikuu 2017</b> |                  |  |                               |  |
| <b>Valittu kuukausi</b>                       |                  |  | <b>Kalenterivuoden alusta</b> |  |
| <b>Kunnallisvero</b>                          | 4 526 452        |  | 4 526 452                     |  |
| <b>Yhteisövero</b>                            | 852 991          |  | 852 991                       |  |
| <b>Kiinteistövero</b>                         | 26 137           |  | 26 137                        |  |
| <b>Vähennykset</b>                            | 0                |  | 0                             |  |
| <b>Maksettava määrä</b>                       | <b>5 405 580</b> |  | <b>5 405 580</b>              |  |

#### Palvelujen oston ja ostojen katkon tarkastus

Tarkastettiin ostolaskuja otoksella. Otokseen valittiin kaikki yli 10 000 euron ostolaskut, jotka on kirjattu joulukuulle 2016 ja tammi-maaliskuulle 2017. Riskiarvio painottui siten, että arvioitiin riskiksi se, että tilinpäätöksestä puuttuisi tilikaudelle 2016 kuuluvia menoja. Lisäksi tarkastettiin kuitenkin myös joulukuun 2016 ostolaskuja.

Tarkastuksessa todettiin, että tammikuulle 2017 oli kirjattu seuraavat laskun toimituspäivän mukaan tilikaudelle 2016 kuuluvat menot:

|                                     |                           |
|-------------------------------------|---------------------------|
| Remontti-Reiska Oy:                 | 12 740,45 euroa (alv 0 %) |
| Opetuskonsultit Oy:                 | 18 975,10 euroa (alv 0 %) |
| Konsulttitalo Talouden taitajat Oy: | 11 235,95 euroa (alv 0 %) |

Helmi- ja maaliskuun laskuissa ei todettu tilikaudelle 2016 kuuluvia menoja.

Tammikuun oston laajennettiin ja tarkastettiin vielä kaikki yli 5 000 euron laskut, näissä ei havaittu tilikaudelle 2016 kuuluvia menoja. Havainnot on raportoitu vastuunalaiselle tilintarkastajalle.

### **Henkilöstökulujen tarkastus**

Henkilöstökulujen tarkastuksessa hyödynnettiin tilikauden aikana tehtyä aineistotarkastusta ja kontrollien testausta. Tilinpäätöksessä verrattiin tilikohtaisen tuloslaskelman maksettua palkkoja verohallinnolle toimitettuun vuosi-ilmoitukseen 2016 maksetuista palkoista. Tarkastuksessa jäi vuosi-ilmoituksen ja tuloslaskelman maksettujen palkkojen ja palkkioiden välille selittämätöntä eroa 23 000 euroa.

Tarkastuksessa analysoitiin lisäksi henkilösivukuluja suhteessa palkkoihin ja palkkioihin. Eläkemenoperusteisessa maksussa todettiin nousua, joka ei selittynyt palkkasumman muutoksella.

### **Satunnaiset tuotot**

Tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä päivitettiin tiedot tilikauden aikaisessa tarkastuksessa läpikäydystä tilikauden alussa toteutetusta Päihdehuoltokuntayhtymän purusta. Kuntayhtymän toimintaan on liittynyt hallinnollisia ongelmia koko sen toiminnan ajan. Purkamiseen liittyen käytiin läpi tilikauden aikaisessa tarkastuksessa kuntayhtymän perussopimus, purkautumiseen liittyvä sopimus ja päätöksentekoa sekä purkautuvassa kuntayhtymässä että Urholassa.

Päätöksenteon osalta tarkastuksessa havaittiin, että purkautumista käsiteltiin purkautumisen jälkeen useassa Urholan kaupunginhallituksen kokouksessa. Hallituksen toimivaltaa arvioitiin suhteessa kuntalakiin ja kaupungin hallintosääntöön. Kaupunginjohtaja on haastattelussa ilmaissut tyytymättömyytensä kuntayhtymän tapaan hoitaa asioita, ja hän harkitsee 20 000 euron korvausvaatimuksen esittämistä.

Kirjanpitäjältä saadun tiedon mukaan kuntayhtymä suoritti 15.1.2016 kuntayhtymän velkojen maksun ja purkautumisen jälkeen jako-osuutena Urholan kaupungille 1 296 211 euroa.

Tarkastuksessa käytiin läpi kirjanpitolausakunnan kuntajaoston yleisohje kaupungin ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta. Sen mukaan kirjanpitolaista on kumottu satunnaisia tuottoja ja kuluja koskevat säännökset. Varsinaiseen liiketoimintaan kuulumattomat olennaiset erät esitetään pääsääntöisesti liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa (KPA 2:3). Julkisen talouden informaatiovaatimusten ja kaupungin vuosikatteen kehityksen seurannan ja vertailtavuuden näkökulmasta on perusteltua, että kaupungin tuloslaskelmasta käy selkeästi ilmi tavanomaisesta toiminnasta olennaisesti poikkeavat erät. Tästä syystä poikkeukselliset erät on perusteltua käsitellä kaupungin tuloslaskelmassa omana ryhmänä vuosikatteen jälkeen Satunnaisien tuottojen ja kulujen ryhmässä, mikäli niiden määrä vuosikatteeseen suhteutettuna on olennainen. Kunnassa satunnaisiksi tuotoiksi ja kuluiksi katsotaan sellaiset tulot ja menot, jotka perustuvat kaupungin tavanomaisesta toiminnasta poikkeaviin, kertaluonteisiin ja olennaisiin tapahtumiin.

Satunnaisia tuottoja ja kuluja saattaa syntyä mm. toiminnan yhtiöittämisestä tai lopettamisesta aiheutuvasta suurehkoista pysyvien vastaavien hyödykkeen luovutusvoitosta tai -tappiosta. Todettiin tällä perusteella, että jako-osuus 1 296 211 euroa on asianmukaista esittää satunnaisena tuottona.

### **Rahoitusarvopaperisijoitusten tarkastus**

Käytiin läpi kaupungin rahastosijoitusten sijoitusraportti ja todettiin, että talousjohtajan näkemys vahvasti volatiilisen markkinan suunnasta oli oikea ja osakerahastosijoitusten rahasto-osuuksien markkina-arvo ylitti selvästi niiden hankintamenon ja tasearvon. Tarkastettiin, että rahasto-osuudet on kirjattu tase-erään

muut arvopaperit ja arvostettu korkeasta markkina-arvosta huolimatta varovaisuuden periaatteen ja kirjanpitolautakunnan kuntajaoston tasetta koskevan yleisohjeen mukaisesti hankintameno.

Laadittu yhteenveto sijoitusraportin keskeisistä asioista:

| Arvopaperi                         | Osuuksien hankintapvm. | Hankittujen osuuksien hankintahinta yhteensä | Osuuksien markkina-arvo 31.12.2016 |
|------------------------------------|------------------------|----------------------------------------------|------------------------------------|
| Osakerahasto - Start up            | 1.6.2016               | 2 500 000                                    | 2 989 766                          |
| Osakerahasto - Uudet energiamuodot | 1.6.2016               | 2 500 000                                    | 3 001 136                          |

#### Tuottohistoria:

Osakerahasto - Start up

1 vuoden toteutunut tuotto +25 %

2 vuoden toteutunut tuotto +2 %

3 vuoden toteutunut tuotto -6 %

Osakerahasto - Uudet energiamuodot

1 vuoden toteutunut tuotto +36 %

2 vuoden toteutunut tuotto -22 %

3 vuodessa toteutunut tuotto -28 %

#### Lainasaamiset

Tarkastuksessa käytiin läpi pysyvien vastaavien sijoitusten muita lainasaamisia. Yksityiskohtaisemman tarkastuksen kohteeksi valittiin alla olevan yhteenvedon mukaiset lainasaamiset, joita ei käyty läpi vuoden 2015 tilinpäätöksen tarkastuksessa. Tarkastuksen tavoitteena oli varmistua lainojen asianmukaisuudesta. Kaikkiin lainasaamisiin liittyen oli olemassa asianmukainen velkakirja ja vuosittain lyhennettävien velkojen juoksuajat vaihtelivat 4–8 vuoden välillä. Lisäksi velkakirjoista todettiin, että veloille ei ole saatu vakuutta. Kahden lainasaamisen osalta pyydettiin velallisen kaupparekisteriote velallisen oikeushenkilöllisyyden ja muutoinkin asianmukaisuuden varmistamiseksi. Nämä kaupparekisteriotteet todettiin asianmukaisiksi. Lisäksi kirjattiin työpapereihin, että kaupparekisterin mukaan Alueen kiinteistökehitys Oy:n oma pääoma on rekisteröity menetetyksi. Talousjohtaja kommentoi yhtiön tilannetta ja totesi, ettei sillä ole ollut enää useaan vuoteen toimintaa.

Ohessa yhteenveto tarkastettavaksi valituista lainasaamisista:

| Velallinen                  | Saldo 2016 | Saldo 2015 | Alkuperäinen saldo | Myöntövuosi | Velkakirja (olemassa ja asianmukainen) |
|-----------------------------|------------|------------|--------------------|-------------|----------------------------------------|
| Kyläyhdistys                | 30 000     | 40 000     | 80 000             | 2011        | ok                                     |
| Veteraaniyhdistys           | 12 000     | 15 000     | 18 000             | 2014        | ok                                     |
| Perinneyhdistys             | 6000       | 12 000     | 24 000             | 2013        | ok                                     |
| Alueen kiinteistökehitys Oy | 650 000    | 650 000    | 650 000            | 2010        | ok                                     |
| Seudun kehitys Oy           | 400 000    | 500 000    | 800 000            | 2012        | ok                                     |

#### Rahalaitoslainoja koskeva tarkastus

Tarkastuksessa verrattiin rahalaitoslainoja niitä koskeviin rahalaitosten saldovahvistuksiin. Tältä osin tarkastuksessa ei tullut esille havaintoja.

## Rakennusurakan kilpailutuksen tarkastus

Tarkastuksessa käytiin läpi Kuntolan koulun rakennusurakan kilpailutus, joka ajoittui loppuvuoteen. Tarkastuksessa tarkastettiin hankkeesta hankintailmoitus, tarjouspyyntö, tarjousvertailu, hankintapäätös ja sopimus. Tarkastuksessa todettiin, että kilpailutus oli toteutettu avoimena menettelynä. Tarjouspyynnön asianmukaisuutta arvioitiin ja todettiin, että sen perusteella oli mahdollista saada vertailukelpoisia tarjouksia. Vähimmäisvaatimukset oli ilmaistu selkeästi. Laatuksitekereiden selkeydessä oli parantamisen varaa, mutta tarjouksia oli kuitenkin kyetty vertailemaan laadun osalta. Tarkastuksessa todettiin, että Tunari Oy:n tarjous oli saapunut myöhässä. Tarjousvertailu todettiin asianmukaiseksi. Urakan toteuttajaksi valittiin teknisen johtajan päätöksellä (19.12.2016 47 §) kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous, 4 326 000 euroa, jonka oli jättänyt Reipas-Rakentaja Oy. Samalla päätöksellä hylättiin Tunari Oy:n tarjous myöhässä saapuneena. Tekniselle johtajalle raportoitiin suullisesti, että tarjouspyynnön laatuksitekereiden selkeyteen on syytä kiinnittää huomiota.

## Sopimushallinnan tarkastus

Tarkastuksessa selvitettiin kaupungin sopimushallintaa, jossa on ollut puutteita. Kaupunki on hankkinut loppuvuodesta käyttöönsä SOPPARI-sopimushallintajärjestelmän, jonne kaikki kaupungin sopimukset on tarkoitus koota sopimusryhmittäin niiden seurannan ja sopimusvalvonnan helpottamiseksi. Sopimusten vienti järjestelmään on aloitettu. Ensi vaiheessa järjestelmään on viety määräaikaisten vuokrasopimukset tiloista, joissa kunta on vuokralla. Määräaikaisiin vuokrasopimuksiin liittyvät vuokravastuut ovat yhteismäärältään 300 000 euroa. Lisäksi järjestelmään on viety päiväkotit Ruusutarhan kiinteistöleasingisopimus, jonka mukaan kaupunki on sitoutunut leasingisopimukseen vuoteen 2034 asti. Sopimuksen jäljellä oleva kaupungin leasingvastuu on 1,085 miljoonaa euroa.

Sopimushallintaan viedään seuraavassa vaiheessa teknisen toimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toistuvaishankintojen puitesopimukset. Näiden sopimusten euromääräinen arvo vaihtelee ja riippuu kulloinkin tarvittavien ja hankittavien aineiden ja tarvikkeiden määrästä.

Sopimushallinnan ja tähän liittyvän sisäisen valvonnan puutteista on raportoitu tilikauden aikana. Tällöin suositeltiin puutteiden esille nostamista ja korjaavien toimenpiteiden esittämistä sisäisen valvonnan selonteossa. Tarkastuksessa perehdyttiin sisäisen valvonnan selontekoon ja varmistettiin, että selonteossa on kuvattu asiantila oikein ja annettu tältä osin oikeat ja riittävät tiedot sisäisestä valvonnasta ja sen puutteista.

## Konsernitilinpäätöksen tarkastus

Tarkastuksessa käytiin läpi, että konserniin yhdistellyt tytäryhtiöiden ja kuntayhtymien tilinpäätöslaskelmat on tuotu oikein konserniin. Tarkastuksessa käytiin läpi keskeisimmät konsernitilinpäätösviennit, jotta voitiin varmistua, että konsernitilinpäätös on olennaisilta osin oikein.

Kaupungilla on aiempina vuosina ollut vaikeuksia saada konsernitilinpäätöstä varten käyttöönsä Alueen Asunnot Oy:n tilinpäätöstä, eikä sitä ole koskaan yhdistelty kaupungin konsernitilinpäätökseen. Nyt yhtiön 2016 tilinpäätös saatiin ajoissa. Tilinpäätöksen mukaan yhtiön tilikauden 2016 tulos on -2 611 euroa. Yhtiön oma pääoma on -3 109 081 euroa ja vieras pääoma on 5 711 144 euroa. Alueen Asunnot Oy:n osakkeiden hankintameno kaupungin tilinpäätöksessä on 500 000 euroa. Uuden konsernitilinpäätösohjelman käyttöönotosta johtuen kirjanpitäjä ei osannut avata ohjelmaan uutta yritystunnusta. Alueen Asunnot Oy:n osalta jatkettiin vanhaa menettelyä, eikä sitä yhdistelty konsernitilinpäätökseen.

Konsernitilinpäätöksessä on eliminoitu Urholan kaupungin kuntayhtymäosuudessa oleva Päihdehuolto-kuntayhtymän kuntayhtymäosuus 1 080 125 euroa. Vastakirjaus tehtiin konsernin omaan pääomaan, johon Päihdehuoltokuntayhtymän oma pääoma oli edelleen yhdistelty. Konsernin edellisten tilikausien ylijäämään jäi eliminoinnin jälkeen Päihdehuoltokuntayhtymän osalta edellisten tilikausien ylijäämää 216 086 euroa ja peruspääomaa 0 euroa.

Konsernitilinpäätöksen tarkastuksessa ei todettu olennaista huomautettavaa. Konsernitilinpäätösohjelman teknisistä kysymyksistä keskusteltiin kirjanpitäjän sekä talousjohtajan kanssa ja niihin sovittiin palattavan tilikauden 2017 tilintarkastuksessa.